

د جهنم داور څخه دخلاصون

۹

عملونه

Ketabton.com

ليکوال: خالد العتيبي

ژباړه ترتيب او زياتونه :
محمد بشير مدني

د کتاب شمېره:

۵۸

کال: ۱۴۴۷ هـ ق

ليکوال: خالد العتيبي

ژباړه ترتيب او زياتونه : محمد بشير مدني

د کتاب

۵۸

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

لیکوال : أحمد خالد العتيبي

ژباړه ، ترتیب اوزیاتونه : محمد بشیرمدنی

کال: ۱۴۴۷ هـ ق

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- ۱.....سریزه
- ۲.....د الله جل جلاله اورسول ﷺ د حکمونو منل اود هغوی د سرغړونې انجام:
- ۲.....مهم (فقهې او اخلاقي اصول):
- ۳.....د آیت شریف څخه څه زده کوو:
- ۳.....د آیت شریف مهم ټکي:
- ۳.....مهم ټکي:
- ۴.....جنت ته د داخلېدو شرط: د رسول ﷺ اطاعت دی:
- ۴.....د حدیث شریف څخه څه زده کوو:
- ۵.....د حدیث شریف مهم ټکي:
- ۶.....۱- د لا إله إلا الله په اخلاص او یقین ویل:
- ۶.....د حدیث شریف لنډه شرح:
- ۶.....مهم ټکي (فواید):
- ۷.....(د حدیث شریف څخه زده کوو):
- ۷.....د حدیث شریف لنډه شرح:
- ۷.....مهم ټکي (فواید):
- ۸.....د حدیث شریف څخه څه زده کوو:
- ۱۰.....۲- ښه اخلاق او نرم خوی:
- ۱۰.....د ښو اخلاقو په اړه څو قرآني آیتونه:
- ۱۰.....۱: الله جل جلاله فرمایلي: وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ.
- ۱۰.....ژباړه:
- ۱۰.....د آیت شریف لنډه شرح:
- ۱۰.....د آیت شریف څخه استنباط (اخذ شوي مهم ټکي):

د جهنم داوړنه دخلاصيدو (۹) عملونه

- ۱۰..... د آيت شريف مهم ټکي :
- ۱۱..... -تفصيلي تفسير:
- ۱۲..... -لنډه نتيجه :
- ۱۲..... ۲-الله جل جلاله فرمايلي: وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا .
- ۱۲..... -لنډه شرح :
- ۱۲..... -د احكامو استنباط :
- ۱۳..... -د آيت شريف څخه لاندې شيان اخستل كيږي :
- ۱۳..... -د آيت شريف مهم ټکي :
- ۱۳..... -عمومي معنی :
- ۱۳..... د مفسرينو له اقوالو سره تفصيلي تفسير:
- ۱۳..... - د عبدالله بن عباس رضي الله عنه قول :
- ۱۴..... - د مجاهد بن جبر رحمه الله قول :
- ۱۴..... -د قتاده بن دعامة رحمه الله قول :
- ۱۴..... - د الحسن البصري رحمه الله قول :
- ۱۴..... -د تفسير ابن كثير خلاصه تفسير:
- ۱۴..... - د آيت څخه د فقيحي احكامو استنباط) :
- ۱۴..... - هغه گټور شيان چې دايت شريف څخه اخستل كيږي :
- ۱۵..... -مهم ټکی :
- ۱۵..... -پايله :
- ۱۵..... -لنډه شرح :
- ۱۵..... -مفسرينو اقوال (تفسيروي بيان).
- ۱۶..... -فقيحي احكام (استنباط) :
- ۱۶..... - هغه گټور څيزونه چې ترې اخستل كيږي :
- ۱۷..... -لنډه پايله :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- ۴ - الله جل جلاله فرمايلي: فِيمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ..... ۱۷
- لنډه شرح: ۱۷
- د تفسير القرطبي خلاصه: ۱۷
- فقهي احكام (استنباط): ۱۸
- څه ترې زده كيږي: ۱۸
- مهم ټكي: ۱۸
- لنډه پايله: ۱۸
- ۵ - ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ..... ۱۹
- لنډه شرح: ۱۹
- د مفسرينو اقوال: ۱۹
- فقهي احكام (استنباط): ۱۹
- هغه گټور څيزونه چې ترې اخستل كيږي: ۲۰
- مهم ټكي: ۲۰
- لنډه پايله: ۲۰
- لنډه نتيجه: ۲۰
- د بنواخلاقو لنډيز: ۲۱
- د قرآن كريم ځينې آيتونه په لنډ ډول سره: ۲۱
- د بنواخلاقو اصول: ۲۱
- د مفسرينو خلاصه اقوال: ۲۲
- فقهي اصول: ۲۲
- دايت شريف څخه اخستل شوې گټې: ۲۲
- مهم ټكي: ۲۲
- لنډه پايله: ۲۳
- د بنواخلاقو په هکله نبوي مبارک احاديث: ۲۳

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- ۲۴..... نور حدیثونه د ښو اخلاقو په اړه :.....
- ۲۴..... د ښو اخلاقو عملي مثالونه :.....
- ۲۵..... لنډه پایله :.....
- ۲۵..... د ښو اخلاقو لپاره ۱۰ عملي اصول دي چې په ورځني ژوند کې یې کارولی شې :.....
- ۲۵..... ۱۰ عملي اصول د ښو اخلاقو لپاره :.....
- ۲۶..... لنډه نتیجه :.....
- ۲۶..... لنډه نتیجه :.....
- ۲۸..... دریم – د چاچي د الله جل جلاله په لار کې پښې سپرې شي د جهنم اورپرې حرام دی :.....
- ۲۹..... (۱) د "سبیل الله" معنا.....
- ۳۰..... (۲) د "سبیل الله" فضیلت :.....
- ۳۲..... څلورم - لمونځ :.....
- ۳۲..... (۱) د لمانځه معنا :.....
- ۳۲..... (۲) د لمانځه اهمیت په قرآن کریم کې :.....
- ۳۲..... (۳) د لمانځه د فرضیت وخت :.....
- ۳۳..... (۵) د لمانځه شرطونه :.....
- ۳۳..... د لمانځه ارکان (اصلي برخې) :.....
- ۳۴..... (۷) د لمانځه فضیلت :.....
- ۳۴..... (۸) د لمانځه پرېښودلو خطر :.....
- ۳۵..... مهم ټکي (خلاصه).....
- ۳۶..... پنځم - د ماسپښین نه مخکې او وروسته څلور رکعت (سنت لمونځ) اداء کول :.....
- ۳۸..... شپږم : د مرگ په وخت د الله ذکر او توحید کلیمی ویل :.....
- ۳۹..... لنډه تشریح :.....
- ۳۹..... یعنې دا یوازې الفاظ نه دي، بلکې د زړه عقیده ده :.....
- ۴۰..... د "لا إله إلا الله" فضیلتونه :.....

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- (۱) د اسلام بنسټ : ۴۰
- لنډه نتیجه : ۴۰
- (۲) لنډه معنا : ۴۰
- (۳) د دې عمل اهمیت : ۴۱
- (۴) د توحید فضیلت : ۴۱
- (۵) د توحید کلمې (هغه الفاظ چې یاد شوي) : ۴۱
- (۶) د علماوو تشریح : ۴۱
- (۷) حکمتونه : ۴۲
- (۸) مهم ټکي (خلاصه) : ۴۲
- . پایله : ۴۲
- لاندې یې مهم اسباب او لارې په تفصیل سره دي : ۴۳
- (۱) قوي ایمان او عقیده ساتل : ۴۳
- (۲) دوامداره توبه او استغفار : ۴۳
- (۳) د فرایضو پابندي (لنځ، روژه، زکات) : ۴۳
- (۴) د خلکو حقوق نه خورل : ۴۳
- (۵) د نیکو خلکو ملګرتیا : ۴۴
- (۷) حلال رزق او پاکه کټه : ۴۴
- (۸) د مرګ یادول : ۴۴
- (۹) اخلاص او نیت پاکول : ۴۵
- (۱۰) د حسن خاتمې لپاره دعا کول : ۴۵
- پایله : ۴۵
- د سوء خاتمې (بد انجام / بد مرګ) معنا : ۴۵
- د سوء خاتمې مهم سببونه : ۴۵
- د سوء خاتمې څخه د نجات لارې : ۴۷

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- اووم --د الله له وېرې ژړا او د الله په لاره کې جهاد کول : ۴۹.....
- (۱) د الله له وېرې ژړا : ۴۹.....
- معنا: ۴۹.....
- فضيلت: ۴۹.....
- قرآني اشاره: ۴۹.....
- ژړا څنگه پيدا کېږي؟ ۵۰.....
- ۲ : د الله په لاره کې پوره کول : ۵۰.....
- معنا: ۵۰.....
- فضيلت: ۵۰.....
- هغه گټورشی ترې زده کوو : ۵۱.....
- مهم ټکي : ۵۱.....
- د الله جل جلاله په لاره کې جهاد کول : ۵۱.....
- (۱) د جهاد معنا : ۵۱.....
- (۲)- د جهاد ډولونه: ۵۲.....
- (۳)- د جهاد فضيلت په قرآن کریم کې : ۵۲.....
- (۴) د جهاد فضيلت په حديث کې : ۵۳.....
- (۵)- د جهاد فضيلتونه: ۵۳.....
- (۷)-د جهاد حکمت : ۵۴.....
- (۸)-مهم ټکي (خلاصه) : ۵۴.....
- دموضوع په اړه مبارک حديثونه : ۵۴.....
- اتم -د حرامونه د سترگوساتل : ۵۶.....
- د نظرساتلو(غضّ البصر) تفصيلي اصول او عملي لارې : ۵۸.....
- (۲) عملي لارې (څنگه خپل نظرساتو) : ۵۸.....
- (۳) د نظرساتلو گټې : ۶۰.....

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- ۶۰.....د نامحرموسره د تعامل اسلامي اصول:
- ۶۲.....زنا ته د نږدې کېدو پړاوونه دادي:
- ۶۳.....د ځان ساتلو عملي پلان:
- ۶۴.....د ځوانانو لپاره د پاک پاتې کېدو ۱۰ عملي عادتونه:
- ۶۶.....د یو ځوان مسلمان ورځنی پروگرام (له سهاره تر ماښامه):
- ۶۹.....د ځوان مسلمان لپاره ۷ ورځنی پرمختیایي پلان:
- ۷۱.....نهم - د اولاد د مړینې پروخت صبر:
- ۷۲.....ژباړه:
- ۷۲.....د اولاد د مړینې پروخت صبر:
- ۷۲.....(۱) د مصیبت حقیقت په اسلام کې:
- ۷۳.....(۳) د اسلام له نظره د اولاد مړینه:
- ۷۳.....(۴) د صبر ډولونه (عملي فهم):
- ۷۴.....(۷) د اولاد د مرګ حکمتونه:
- ۷۵.....(۸) د صابر انسان نښې:
- ۷۵.....(۹) عامه غلط فهمی:
- ۷۵.....- مهمه لنډه جمله:
- ۷۵.....د اولاد د مړینې وروسته د غم کمولو عملي روحاني لارې (اسلامي او رواني دواړه)
- ۷۶.....(۱) "إنا لله وإنا إليه راجعون" ژوره معنا.
- ۷۶.....(۲) د رسول الله ﷺ ځانګړې دعا:
- ۷۶.....(۴) د ژړا اجازه، شته خود اعتراض نه.
- ۷۶.....(۵) د ځان مصروف ساتل:
- ۷۷.....(۶) د خلکوسره اړیکه:
- ۷۷.....(۷) صدقه جاريه (د اولاد لپاره خیر):
- ۷۷.....(۸) د تقدیر منل (ایماني باور):

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- (۹) د زړه طبیعي درملنه (رواني اړخ) : ۷۷
- (۱۰) د غم پروخت د خطاګانونه ځان ساتل : ۷۸
- لنډه پایله : ۷۸
- مهمه لنډه جمله : ۷۸
- د غم او خپګان اسلامي او عملي علاج : ۷۸
- (۱) د غم اسلامي درک (اصل علاج) : ۷۸
- (۲) د غم د کمولو بنسټیز اصول : ۷۹
- (۳) ورځنی روحاني پلان (ډېر مهم) : ۷۹
- (۴) د ذهن او زړه عملي درملنه : ۸۰
- (۵) د سخت غم پروخت ځانګړې دعا : ۸۱
- (۷) د امید لوی حقیقت : ۸۱
- لنډه پایله : ۸۱
- پایله ۸۲
- د منابعو او مصادر و فهرست ۸۳

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

سریزه

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على سيد المرسلين محمد ﷺ، وعلى آله وصحبه أجمعين.

اسلام د ژوند یو بشپړ نظام دی چې د انسان د عقیدې، عبادت، اخلاقو او ټولنیزو اړیکو لپاره واضح اصول وړاندې کوي. د قرآن کریم آیتونه او د رسول الله ﷺ احادیث د دې دین اساسي سرچینې دي چې انسان ته د دنیا او آخرت د کامیابۍ لاره ښيي.

په دې علمي بحث کې د اسلامي تعلیماتو هغه مهم موضوعات راټول شوي دي چې د انسان د شخصیت جوړونې، ایماني پیاوړتیا او د عملي ژوند اصلاح پورې تړاو لري. په ځانګړي ډول لاندې بنسټیز موضوعات تر بحث لاندې نیول شوي دي:

- د الله جل جلاله او د رسول الله ﷺ د احکامو اطاعت او د سرغړونې عواقب .
- د ایمان او توحید بنسټیز اصول .
- د ښو اخلاقو اهمیت او د قرآن کریم او سنتوله نظره د نرم خوی فضیلت .
- لمونځ، ذکر، جهاد او عبادات د انسان په ژوند کې د نظم او تقوی رول .
- د سترګو ساتل، صبر، او د مصیبتونو پرمهال د ایمان مظاهره .
- د مرګ، آخرت او حسن خاتمې موضوعات .

-دا ټول موضوعات د اسلامي شریعت د هغه جامع نظام څرګندونه کوي چې انسان ته یوازې عبادت نه بلکې د اخلاقو، تقوا، صبر، او ټولنیز عدالت یو بشپړ توازن وربښي.

-نودا بحث د قرآن کریم او نبوي سنتو په رڼا کې د یو داسې اسلامي شخصیت د جوړولو هڅه ده چې هم د خپل رب اطاعت کوونکی وي، هم د خلکو لپاره رحمت، او هم د آخرت لپاره یې تیاری نیولی وي.

په درنښت

محمد بشیر مدنی

ستاسو د دعا په هیله

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-د الله جل جلاله اورسول ﷺ د حکمونو منل اود هغوی د سرغړونې انجام :

-د الله تعالی اود هغه د رسول صلی الله علیه وسلم اطاعت کول، یعنې هغه څه کول چې هغوی پرې امرکړی وي اوله هغه څه څخه ځان ساتل چې هغوی ترې منع کړي وي، د جنت د کامیابۍ اود اور(جهنم) څخه د نجات اصلي لاره ده. د الله جل جلاله اود هغه د رسول صلی الله علیه وسلم نافرمانی اورته د داخلېدو سبب گرځي، لکه څنگه چې الله تعالی فرمائي:

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ
وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا وَلَهُ عَذَابٌ مُهِينٌ﴾

-ژباړه:

-“او څوک چې د الله اود هغه د رسول اطاعت وکړي، هغه به داسې جنتونو ته داخل کړي چې تر ونو لاندې یې ویالې بهیري، هغوی به پکې تل پاتې وي، او دا ستره بریا ده. او څوک چې د الله اود هغه د رسول نافرمانی وکړي اود هغه ټاکل شوي حدود مات کړي، هغه به اورته داخل کړي چې تل به پکې وي اود هغه لپاره به سپکونکی عذاب وي.”

-دا آیت شریف د الله جل جلاله اود هغه د رسول ﷺ د اطاعت اود نافرمانۍ د پایلو په اړه یو واضح او قوي اصل بیانوي.

-مهم (فقهی او اخلاقي اصول):

۱. اطاعت فرض دی :

د الله اورسول ﷺ اطاعت د ایمان لازمي برخه ده.

۲. جنت د اطاعت نتیجه ده :

نېک عمل، عبادت اود شریعت پیروي د جنت سبب گرځي.

۳. نافرمانی لویه گناه ده :

د الله جل جلاله د احکامو مخالفت د عذاب سبب گرځي.

۴. د حدودو ماتول حرام دي :

شرعي حدود (لکه حلال/حرام، فرض/نفل) باید مات نشي.

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

۵. تلپاتې جزا او ثواب :

جنت تلپاتې نعمت دی، او د نافرمانۍ سزا هم د دوام لرونکي عذاب سبب کېدای شي (که توبه ونکړي وي).

- د آیت شریف څخه څه زده کوو:

- د ژوند اصل هدف د الله اطاعت دی.
- کامیابي یوازې د دنیا نه، بلکې د آخرت نجات دی.
- انسان باید د هر کار څخه مخکې وگوري چې دا د الله جل جلاله د حکم سره برابر دی که نه.
- د شریعت حدود د انسان د خیر لپاره دي، نه د محدودیت لپاره.
- د جنت لاره د رسول ﷺ په سنتو کې ده.

- د آیت شریف مهم ټکی :

﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ...﴾

مهم ټکي:

۱. اطاعت د جنت لاره ده :
د الله جل جلاله او رسول ﷺ اطاعت انسان جنت ته رسوي.
۲. جنت تلپاتې نعمت دی :
جنتیان به همیشه په جنت کې وي، هېڅ ختمېدنه نه لري.
۳. ستره کامیابي جنت دی :
اصلي بريا د آخرت نجات دی، نه د دنیا مال او مقام.
۴. نافرمانی دوزخ ته د داخلیدو سبب دی :
د الله جل جلاله او رسول ﷺ مخالفت اورته د ننوتلو سبب ګرځي.
۵. د حدودو ماتول جرم دی :
د شریعت مقرر کړي حلال او حرام نه ماتول ضروري دي.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

۶. دوزخ کې دلتناک عذاب دی :

دنافرمانه انسان یوازې درد نه، بلکې سپکوونکې عذاب هم وي.

۷. انسان د اختیارمسؤل دی :

هر څوک د خپل عمل نتیجه ويني: اطاعت یا نافرمانی.

-جنت ته د داخلیدو شرط: د رسول ﷺ اطاعت دی :

- لکه څنگه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي:

«كُلُّ أُمَّتِي يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ أَبَى. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَنْ يَأْبَى؟ قَالَ: مَنْ أَطَاعَنِي دَخَلَ الْجَنَّةَ، وَمَنْ عَصَانِي فَقَدْ أَبَى»

ژباړه:

-“زما ټول امت به جنت ته داخل شي، پرته له هغه چا چې انکاروکړي. وويل شو: يا رسول الله! څوک انکارکوي؟ وېي فرمايل: څوک چې زما اطاعت وکړي هغه جنت ته داخل شو، او چا چې زما نافرمانی وکړه هغه په حقيقت کې انکاروکړ.”

-اوتفصيلي ځواب دا دی : چې ځينې داسې اعمال شته چې رسول الله صلی الله علیه وسلم يې د ترسره کوونکي لپاره د اور څخه د ژغورنې وعده کړې ده، ترڅو موږ دې اعمالو ته تشويق شو او په ښه ډول يې ترسره کړو، په داسې طريقه چې الله تعالی پرې راضي شي.

-يعنې د جنت اصل لاره د رسول الله ﷺ د سنتو اتباع ده، او نافرمانی د انسان د خپل زیان سبب گرځي.

-دحديث شريف څخه څه زده کوو:

۱. د رسول الله ﷺ اطاعت جنت ته دننوتلو شرط دی.

۲. نافرمانی د جنت څخه د محرومیت سبب گرځي.

۳. د سنتو اتباع د نجات لاره ده.

۴. د ايمان عملي ثبوت د رسول ﷺ پيروي ده.

۵. انسان خپل انجام په خپلو اعمالو سره ټاکي.

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

۶. د دین قبول یوازې په ژبه نه، بلکې په عمل کې هم دی.

-د حدیث شریف مهم ټکي :

- جنت ته د داخلېدو اصل لاره اطاعت دی.
- نافرمانی د جنت څخه انکار بلل شوی.
- د رسول ﷺ اطاعت = د الله اطاعت دی.
- سنت پرېښودل د خسارې سبب دی.
- کامیابي د دنیا نه، بلکې د آخرت نجات دی.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

۱- د لا إله إلا الله په اخلاص او یقین ویل :

عن أنس بن مالك رضي الله عنه أن النبي ﷺ قال لمعاذ رضي الله عنه:

«مَا مِنْ أَحَدٍ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صِدْقًا مِنْ قَلْبِهِ إِلَّا حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ»^۳

ژباړه:

-رسول الله ﷺ فرمائي: هېڅ داسې څوک نشته چې په رښتيني زړه سره دا گواهي ورکړي چې "له الله پرته بل معبود نشته او محمد ﷺ د الله رسول دی"، مگر دا چې الله تعالی به هغه پراور (دوزخ) حرام کړي.

-د حدیث شریف لنډه شرح :

-دا حدیث موږ ته دا مهم اصل بیانوي چې د اسلام اساس کلمه طيبه (لا إله إلا الله محمد رسول الله) ده. خو یوازې په ژبه ویل یې بس نه دي، بلکې شرط پکې دا دی چې انسان یې په رښتيني زړه، اخلاص او یقین سره ووايي.

-رسول الله ﷺ فرمائي: څوک چې دا کلمه د زړه له صدق او رښتینولي سره ووايي، الله تعالی به یې پردوزخ حرام کړي، یعنې د نجات او جنت سبب به یې شي.

-مهم ټکي (فواید):

- د اسلام اصل او بنسټ کلمه طيبه ده.
- د نجات شرط یوازې الفاظ نه، بلکې صدق او اخلاص دی.
- ایمان باید د زړه له یقین سره وي، نه یوازې ظاهري خبرې.
- د لا إله إلا الله ویل د دوزخ څخه د نجات لوی سبب دی.
- د الله رحمت د رښتینو مؤمنانو لپاره ډېر لوی دی.

^۳ - رواه البخاري ۱۲۸، ومسلم ۳۲

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- (د حدیث شریف څخه زده کوو):

- له دې حدیث څخه موږ زده کوو چې د اخلاص سره ایمان راوړل انسان د الله جل جلاله د عذاب څخه ژغوري او د جنت لاره ورته خلاصوي.
 - د اسلام اصل بنسټ د «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ» کلمه ده.
 - د نجات لپاره یوازې ویل یې نه، بلکې د زړه اخلاص او صدق ضروري دی.
 - رښتیني ایمان انسان د دوزخ له عذاب څخه ژغوري.
 - د الله د رضا لپاره رښتیني عقیده لرل د جنت سبب ګرځي.
 - عمل او ایمان باید دواړه د اخلاص او یقین سره وي.
- عن عبادة بن الصامت رضي الله عنه قال: سمعت رسول الله ﷺ يقول: «مَنْ شَهِدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ»^۴

ژباړه:

رسول الله ﷺ فرمایي: څوک چې گواهي ورکړي چې له الله پرته بل معبود نشته او محمد ﷺ د الله رسول دی، الله تعالی به پر هغه د (دوزخ) اور حرام کړي.

د حدیث شریف لنډه شرح :

- په دې حدیث کې رسول الله ﷺ بیانوي چې څوک د زړه له یقین، اخلاص او رښتیني ایمان سره دا گواهي ورکړي چې «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ»، الله تعالی به هغه پر دوزخ حرام کړي. یعنې دا کلمه یوازې په ژبه ویل نه، بلکې د زړه تصدیق او عملي ایمان غواړي، چې انسان د نجات او جنت لورته بیایي.

- مهم ټکي (فواید):

- د اسلام بنسټ د کلمې شهادت دی .
- د نجات شرط یوازې وینا نه، بلکې ایمان او یقین دی .

^۴ - رواه مسلم ۲۹ .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- رښتینی ایمان انسان د دوزخ له عذاب څخه ژغوري .
- د الله رحمت د اخلاص لرونکو بندگانو لپاره ډېر لوی دی .
- د ایمان عملي کول د آخرت کامیابي تضمینوي .

د حدیث شریف څخه څه زده کوو:

۱. د لا إله إلا الله ویل د جنت د داخلېدو لوی سبب دی .
۲. رښتینی ایمان د زړه له یقین سره وي .
۳. یوازې ظاهري وینا نجات نه ورکوي، بلکې اخلاص ضروري دی .
۴. الله تعالی د رښتینو مؤمنانو لپاره د دوزخ عذاب حرام کړی دی .
۵. د اخلاص لرونکی ایمان انسان ته د آخرت کامیابي ورکوي .

-عن عِثْبَانَ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:

«إِنَّ اللَّهَ قَدْ حَرَّمَ عَلَى النَّارِمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ يُبْتَغِي بِذَلِكَ وَجْهَ اللَّهِ»^۵

ژباړه:

-رسول الله ﷺ فرمائي: بېشکه الله تعالی هغه څوک پر اور حرام کړی چې "لا إله إلا الله" وایي او د دې خبرې څخه یې یوازې د الله رضا مقصد وي .

-دا حدیث د عثبان بن مالک رضي الله عنه څخه روایت شوی دی، او نبي ﷺ فرمائي:

«بېشکه الله تعالی هغه کس په اور (دوزخ) حرام کړی دی چې "لا إله إلا الله" ووايي، او د دې وینا هدف یې یوازې د الله رضا وي.» .

-د حدیث شریف لنډه شرح :

-دا حدیث شریف د توحید (یوازې د الله عبادت) د اخلاص په ارزښت خبرې کوي. که څوک په رښتیني نیت سره "لا إله إلا الله" ووايي، یعنې یوازې د الله جل جلاله لپاره ایمان راوړي او ریا پکې نه وي، نو الله تعالی به هغه د دوزخ له اور څخه وژغوري.

^۵ - رواه البخاري ۴۲۵، ومسلم ۳۳

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د حدیث شریف گټې او عبرتونه:

- توحید د نجات اصل شرط دی.
- د "لا إله إلا الله" ویلو سره باید اخلاص وي، یوازې لفظي نه وي.
- د عبادت قبولي د نیت پورې تړلې ده.
- ریا (ځان بنودنه) عمل باطلوي یا ثواب کموي.
- د الله رحمت ډېر لوی دی، خو شرط یې صحیح ایمان او اخلاص دی.

- د حدیث شریف مهم ټکي:

- ستاسې له متن څخه تکراري برخې حذف او یو منظم لنډ شکل یې دا دی:
- * اخلاص یوازې د الله د رضا لپاره شرط دی، او په عمل او نیت کې باید موجود وي.
- * توحید د جنت او نجات بنسټ دی؛ "لا إله إلا الله" انسان د دوزخ له اور څخه ژغوري.
- * یوازې وینا کافي نه ده، بلکې باور او اخلاص هم ضروري دي.
- * ریا (د خلکو لپاره عمل کول) خطرناکه او لویه گناه ده.
- * د الله رحمت د اخلاص لرونکو بنده گانو لپاره پراخ دی.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

۲- ښه اخلاق او نرم خوی :

- دښو اخلاقو په اړه څو قرآني آیتونه :

۱: الله جل جلاله فرمایلي: **وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ**. ۶

- ژباړه:

- بېشکه ته (ای محمد ﷺ) د ډېرو لوړو او عظیمو اخلاقو خاوند یې.

- د آیت شریف لنډه شرح :

- دا آیت د محمد ﷺ د اخلاقو ستاینه ده. الله تعالی فرمایي چې رسول الله ﷺ دخورا لوړې درجې نرمي، صداقت، صبر، عاجزی او مهربانۍ خاوند دی. دا یوازې ستاینه نه ده، بلکې د مسلمانانو لپاره عملي نمونه هم ده چې باید د هغه ﷺ اخلاق خپل کړي.

- د آیت شریف څخه استنباط (اخذ شوي مهم ټکي)

- د رسول الله ﷺ اخلاق تر ټولو لوړ او کامل وو.
- اسلام یوازې عبادات نه دي، بلکې اخلاق هم د دین مهمه برخه ده.
- د رسول الله ﷺ ژوند د مسلمانانو لپاره عملي نمونه ده.
- ښه اخلاق د انسان د لوړوالي او کامیابۍ معیار دی.
- د دعوت (بلي) اصل نرمي، صبر او ښه چلند دی.

د آیت شریف مهم ټکي :

- عظیم اخلاق = کامل ديني او انساني شخصیت .
- نرمي، صبر او عاجزي د نبوي اخلاقو اساس دی .
- مسلمان باید د رسول الله ﷺ اخلاق عملي کړي، نه یوازې خبرې .
- ښه اخلاق د خلکو زړونه اسلام ته نږدې کوي .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

آیت شریف ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾

-تفصیلي تفسیر:

- ابن عباس رضي الله عنه وايي:

“خُلُقٌ عَظِيمٌ” څخه مراد داسلام دين دی.

يعني رسول الله ﷺ د اسلام بشپړ عملي نمونه وو.

- حسن بصري رحمه الله وايي:

دا آیت د دې معنا لري چې رسول الله ﷺ د قرآن کریم د ټولو آدابو، حکمونو او اخلاقو عملي شکل وو.

-: مجاهد رحمه الله وايي:

خُلُقٍ عَظِيمٍ يعني:

• قرآن کریم .

• اود قرآن ټول آداب او اخلاق .

- د عائشه بنت أبي بكر رضي الله عنها وينا :

کله چې له هغې نه د رسول الله ﷺ د اخلاقو په اړه پوښتنه وشوه، هغې وويل:

“كَانَ خُلُقُهُ الْقُرْآنُ”

د رسول الله ﷺ اخلاق عين قرآن وو.

خلاصه معنی :

• رسول الله ﷺ د قرآن عملي ژوندی تفسیر وو.

• د هغه ﷺ اخلاق يوازې خبرې نه وې، بلکې عمل وو.

• اسلام د اخلاقو بشپړ نظام دی، اوني ﷺ يې تر ټولو غوره مثال دی.

-د آیت شریف مهمې خبرې :

• د رسول الله ﷺ ژوند د قرآن عملي بڼه ده .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- ښه اخلاق د دين اصلي روح دی .
- مسلمان بايد د نبي ﷺ اخلاق خپل کړي .
- ايمان يوازې عبادت نه، بلکې کردار هم دی .

-لنډه نتيجه :

- د محمد ﷺ اخلاق د قرآن عملي ښه وه .
- مفسرين په دې اتفاق دي چې "خُلُقٌ عَظِيمٌ" يوازې يوه معنا نه لري، بلکې د دين، قرآن او نبوي عملي ژوند مجموعه ده

۲- الله جل جلاله فرمايلي: وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا . ۸

ژباړه:

-اوله خلکوسره په ښه او نرمه توگه خبرې وکړئ.

-لنډه شرح :

-دا آيت د بني اسرائيلود عهد (پيمان) د يادونې په ضمن کې راغلی، خود دې حکم عمومي دی. الله تعالی مسلمانانو ته لارښوونه کوي چې له ټولو خلکوسره په نرمه، ښکلې او مېړانه ژبه خبرې وکړي. بدې خبرې، سپکاوی او سخت الفاظ د اسلام له اخلاقوسره مخالف دي.

-د احکامواستنباط :

-له دې آيت څخه لاندې شرعي احکام اخذ کېږي:

- له خلکوسره نرمې او ښې خبرې کول واجب/مستحب اخلاق دي.
- بد ويل، سپکاوی او زړې خبرې کول منع دي.
- د دعوت (اسلام ته بلنه) اساس نرمي او ښه کلام دی .
- د ټولنيز ژوند اصلاح د ژبې له اصلاح څخه پيلېږي .
- مسلمان بايد د خلکو د زړونو جذب لپاره ښه الفاظ وکاروي .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-د آیت شریف څخه لاندې شیان اخستل کیږي :

- ښېڅېرې د خلکو زړونه نرموي .
- د دښمنۍ پر ځای مینه او ورورولې پيدا کوي .
- د دعوت اغېز زیاتوي .
- د انسان شخصیت لوړوي .
- د گناهونو لکه غیبت، سپکاوي او بدې ژبې مخه نیسي .

-د آیت شریف مهم ټکي :

- نرمه ژبه د اسلام ښکلا ده .
- خبرې که ښه وي عبادت کېدای شي .
- بدې خبرې د ایمان دکمزوري ښه ده .
- رسول الله ﷺ تل نرم خوی او ښې خبرې به یې اختیارولې .

- پایله :

-اسلام یوازې عبادت نه دی، بلکې اخلاق او ښې خبرې هم دین دی . دا آیت موږ ته ښيي چې د انسان کامیابي او د خلکو سره اړیکې د نرمې او ښې ژبې پورې تړلې دي .

-عمومي معنی :

-الله تعالی بني اسرائيلو (او د امت لپاره د عمومي حکم په ډول) دا لارښوونه کوي چې له خلکو سره په نرمه، ښکلې او مېړنۍ ژبې خبرې وکړئ، ځکه ښه کلام د ایمان، اخلاقو او ټولنیز اصلاح بنسټ دی .

د مفسرینو له اقوالو سره تفصیلي تفسیر:

- د عبدالله بن عباس رضي الله عنه قول :

“حُسْنًا” یعنې له خلکو سره نرمه، رښتینې او ښه خبره کول.^۹

^۹ - تفسیر الطبري (جامع البیان، د البقرة: ۸۳)

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

مطلب: خبرې باید له بدې ژبې، سپکاوي او سختې څخه پاکې وي.

- د مجاهد بن جبر رحمه الله قول :

-يعني له خلکوسره په ښه او مناسب الفاظو خبرې وکړئ، حتی د نيکي بلنه هم په نرمه ژبه ورکړئ.

-مطلب: اسلام کې دعوت هم په نرمۍ او حسن کلام ولاړدی.

-د قتادة بن دعامة رحمه الله قول :

-دا آيت د خلکوسره د نرمي، ادب او ښه معاملې حکم کوي.

مطلب: د مسلمان اخلاق باید د خلکو لپاره د رحمت وسیله وي.

- د الحسن البصري رحمه الله قول :

يعني له خلکوسره داسې خبرې وکړئ چې زړونه نرم کړي، نه سخت کړي.

مطلب: ښه کلام د زړه اصلاح کوي او د دښمنۍ مخه نیسي.

-د تفسیر ابن کثیر خلاصه تفسیر:

ابن کثیر رحمه الله وایي:

دا آيت د خلکوسره د نرمي، ادب او ښې خبرې عمومي حکم دی، او دا د اسلام له ښکلو اخلاقو څخه دی چې مسلمان باید له ټولو خلکوسره په ښه ډول خبرې وکړي.

- د آيت څخه د فقهي احکامو استنباط) :

- له خلکوسره نرمه او ښه خبره کول واجب اخلاقي اصل دی
- بد ويل، سپکاوی او سختې خبرې منع دي
- دعوت (اسلام ته بلنه) باید په حسن کلام وي
- د مسلمان شخصیت د ژبې له لارې څرگندېږي
- د ټولنې اصلاح د خبرو له اصلاح څخه پیلېږي

- هغه گټور شيان چې دايت شريف څخه اخستل کېږي :

- ښه خبرې د زړونو مینه زیاتوي

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د دښمنۍ پرځای محبت پیدا کوي
- د دعوت اثر قوي کوي
- د مسلمان شخصیت لوړوي
- د غیبت، بد ژبې او سپکاوي مخه نیسي

-مهم ټکی :

- اسلام کې اخلاق د عبادت برخه ده
- نرمه ژبه د ایمان نښه ده
- بد کلام د زړه سختي راوړي
- ښه خبرې د جنت لاره اسانه کوي

-پایله :

دا آیت موږ ته ښيي چې اسلام یوازې عبادت نه دی، بلکې د خلکو سره د تعامل، خبرې او اخلاقو دین هم دی. ښه کلام د مسلمان د شخصیت، ایمان او دعوت اصلي وسیله ده.

۳- الله جل جلاله فرمایلي: **وَ اخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ**.^{۱۰}

ژباړه :- او د مؤمنانو لپاره خپل وزر (د عاجزی او نرمۍ له مخې) ټیټ کړه. یعنې له مؤمنانو سره عاجزي، نرمښت او تواضع وکړه.

-لنډه شرح :

-الله تعالی خپل نبي محمد ﷺ ته امر کوي چې له مؤمنانو سره عاجز او مهربانه واوسي، تکبر او سختي پرېږدي. "وزر ټیټول" د مثال په ډول د مرغانو دی، چې د نرمي او مهربانۍ نښه ده.

-مفسرینو اقوال (تفسیري بیان) :

- عبدالله بن عباس رضي الله عنه وايي :

- له مؤمنانو سره نرم او متواضع اوسه، او په هغوی تکبر مه کوه.^{۱۱}

^{۱۰} - سورة الحجر: ۸۸

^{۱۱} - تفسير الطبري (د الحجر: ۸۸)

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- مجاهد بن جبر وايي :

- مطلب دا دی چې له مؤمنانو سره مهربان او نرم چلند کوه.

- حسن بصري وايي :

- د مؤمنانو لپاره خپل ځان ټيټ کړه، عاجزي اختيار کړه او د هغوی سره نرمي کوه.

- د تفسیر ابن کثیر خلاصه:

- الله تعالی خپل نبي ته امر کوي چې له مؤمنانو سره په کامل تواضع، محبت او نرمي چلند وکړي، ځکه دا د اسلامي ټولنې بنسټ دی.

- فقهی احکام (استنباط) :

- له مؤمنانو سره تواضع او عاجزي واجب اخلاقي اصل دی .
- تکبر او ځان لوړ ګڼل منع دي .
- د مسلمانانو ترمنځ محبت او نرم چلند لازم دی .
- د مشرانو لپاره د امت سره نرمي سنت طریقه ده .
- د ټولنیز د اتحاد بنسټ عاجزي ده .

- هغه ګټور څیزونه چی ترې اخستل کیږي :

- د مسلمانانو ترمنځ محبت زیاتوي .
- د کینې او دښمنۍ مخه نیسي .
- د دعوت اثر قوي کوي .
- د ټولنې وحدت جوړوي .
- انسان د الله جل جلاله په نزد لوړ مقام ته رسوي .

- مهم ټکي :

- اسلام د عاجزی دین دی، نه د تکبر.
- نرمي د نبوي اخلاقو اصل دی .
- مؤمن باید د نورو لپاره هینداره وي .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• تواضع د ایمان ښکلا ده .

-لنډه پایله :

-دا آیت موږ ته ښيي چې د اسلام ټولنیز نظام په عاجزۍ، نرمي او محبت ولاړ دی. مؤمن باید له نورو مؤمنانو سره داسې چلند وکړي لکه یو مهربان مشر چې خپل پیروانو ته نرم وي.

۴ – الله جل جلاله فرمایلي: فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ. ۱۲

-ژباړه :

-د الله د رحمت له امله ته (ای محمد ﷺ) د هغوی لپاره نرم شوی یې.

- لنډه شرح :

-دا آیت د محمد ﷺ د نرم خوی، صبر او رحمت بیان دی. الله تعالی خپل نبي ته وایي چې د امت سره ستا نرمي د الله ځانګړې رحمت دی. که ته سخت زړه وای، خلک به درنه خپاره شوي وای، خو ستا نرمي د دعوت او امت د وحدت سبب شوه.

-د مفسرینو اقوال:

- عبدالله بن عباس رضي الله عنه وایي :

-يعني الله تعالى خپل نبي ﷺ ته د امت سره د نرمۍ ځانګړې رحمت ورکړې. ۱۳

- مجاهد بن جبر رحمه الله تعالی وایي :

مطلب دا دی چې د نبي ﷺ نرمي د الله له رحمت څخه ده.

- قتادة بن دعامة رحمه الله تعالی وایي :

-الله تعالی خپل نبي ته د نرم زړه صفت ورکړی چې د خلکو زړونه جذب کړي.

-د تفسیر القرطبي خلاصه :

-دا آیت ښيي چې نرمي د نبوت مهم صفت دی، او د امت اصلاح د همدې نرمي له لارې کېږي.

۱۲ - سورة آل عمران: ۱۵۹

۱۳ - تفسیر الطبري (آل عمران: ۱۵۹)

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- فقهي احکام (استنباط) :

- د دعوت بنسټ نرمي اورحمت دی .
- سختي او توند خوی د خلکو د لرې کېدو سبب گرځي .
- د مسلمان لپاره نرم خوی مستحباو مطلوب صفت دی .
- د خلکو د اصلاح لپاره حسن اخلاق ضروري دي .
- د مشرانو لپاره د نرمۍ اختیارول لازم تربیوي اصل دی .

- څه ترې زده کيږي :

- د خلکو زړونه اسلام ته نږدې کوي .
- د دښمنۍ او نفرت مخه نیسي .
- د ټولنې وحدت قوي کوي .
- د دعوت اثر زیاتوي .
- د الله جل جلاله د رحمت سبب گرځي .

- مهم ټکي :

- نرمي د الله جل جلاله رحمت دی .
- د نبوي اخلاقو اساس تواضع او حلم دی .
- سختي خلک لرې کوي، نرمي یې نږدې کوي .
- دعوت د اخلاقو له لارې کامیابېږي .

- لنډه پایله :

دا آیت موږ ته ښيي چې د اسلام د دعوت او ټولنیز اصلاح اصل رحمت، نرمي او ښه اخلاق دي. د محمد ﷺ نرمي د امت د اتحاد او هدایت لوی سبب ګرځېدلی.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

ه - اَدْفَعْ بِأَلَّتِي هِيَ أَحْسَنُ. ١٤

-ژباړه:

-بدی په هغه طریقې سره دفع کړه چې تر ټولو غوره وي (یعنې د بدی په مقابل کې نیکي وکړه).

-لنډه شرح:

-دا آیت محمد ﷺ او عمومي مؤمنانو ته لارښوونه کوي چې د بدی، ازار او ظلم په مقابل کې د غصې او انتقام پرځای صبر، نرمي او ښه چلند اختیار کړي. دا طریقه د دښمنۍ پرځای محبت او اصلاح پیدا کوي.

-د مفسرینو اقوال:

-یعنې بدی ته په نیکي ځواب ورکړه، او د ظلم په مقابل کې حلم اختیار کړه. ١٥

-د مجاهد بن جبر قول:

-مطلب دا دی چې د خلکو بد چلند په ښه چلند سره بدل کړه.

-د الحسن البصري قول:

-یعنې که څوک بد وکړي، ته ورسره نیکي وکړه، ځکه دا د مؤمن صفت دی.

-د تفسیر ابن کثیر خلاصه:

-دا آیت د لوړو اخلاقو بیان دی چې مؤمن باید د بدی په مقابل کې نیکي وکړي، خودښمني په دوستۍ بدله شي.

-فقهي احکام (استنباط):

- د بدی په مقابل کې صبر او حلم غوره صفت دی.
- د قصاص پرځای عفو او ښه په ډېرو حالاتو کې مستحب ده.
- د مسلمان اخلاق باید د انتقام لپاره نه وي، بلکې د اصلاح لپاره وي.
- دعوت او اصلاح په نرمي او ښه چلند سره کېږي.

١٤ - سورة فصلت: ٣٤

١٥ - تفسیر الطبري (فصلت: ٣٤).

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• د دښمن د زړه نرمول د ښو اخلاقو هدف دی.

- هغه گټور څیزونه چې ترې اخستل کیږي :

• د دښمنۍ پر ځای محبت پیدا کوي.

• د ټولنې اصلاح ته لاره هواروي.

• د غصې کنټرول زده کوي.

• د دعوت اثر قوي کوي.

• د الله جل جلاله رضا تر لاسه کوي .

-مهم ټکي :

• بدۍ ته په نیکې ځواب ورکول د اسلام لوړ اخلاق دي .

• حلم د ایمان نښه ده .

• نرمي زړونه نرموي .

• هروخت انتقام د حل لار نه وي نه ، بلکه اصلاح مهمه ده .

- لنډه پایله :

-دا آیت موږ ته ښيي چې د اسلام اخلاق د انتقام پر ځای صبر، بښنه او نیکی دي. د محمد

ﷺ عملي ژوند هم د همدې آیت ژوندی مثال دی.

-لنډه نتیجه :

قرآن کریم ښيي چې لاندې شیان په ښو اخلاقو کې شامل دي:

-نرمي او عاجزي .

-ښه خبره .

-بښنه او صبر .

-د خلکو سره ښه چلند .

-او د بدۍ په مقابل کې نیکی کول .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د ښو اخلاقو لنډیز:

- تعریف:
- ښه اخلاق هغه دي چې انسان له الله جل جلاله، خلکو او ټولنې سره په نرمي، عدالت، صبر، عاجزي او ښه چلند ژوند وکړي.

- د قرآن کریم ځینې آیتونه په لنډ ډول سره:

- الله جل جلاله فرماي: ﴿وَإِنَّكَ لَعَلَىٰ خُلُقٍ عَظِيمٍ﴾ **يعني:** نبي ﷺ د عظیمو اخلاقو خاوند دی.
- الله جل جلاله فرماي: ﴿وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا﴾ **يعني:** له خلکو سره ښې خبرې وکړئ
- الله جل جلاله فرماي: ﴿وَاخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ﴾ **يعني:** له مؤمنانو سره عاجزي وکړئ
- الله جل جلاله فرماي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ﴾ **يعني:** نرمي د الله رحمت دی.
- ﴿ادْفَعْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ﴾ **يعني:** بدی په نیکی دفع کړه.

- د ښو اخلاقو اصول:

- ۱- نرمي:
- له خلکو سره نرم چلند کول.
- ۲- صبر:
- د غصې او سختۍ پر ځای حوصله کول.
- ۳- عاجزي:
- تکبر پرېښودل او تواضع اختیارول.
- ۴- ښې خبرې:
- نرم، مذهب او ښکلي الفاظ کارول.
- ۵- ښه:
- د خلکو خطاګانې معاف کول.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

۶- عدالت:

حق ورکول که د هر چا وي.

۷- نيکي د بدۍ په مقابل کې:

بدۍ ته په ښه ډول ځواب ورکول.

- د مفسرينو خلاصه اقوال :

- ابن عباس رضي الله عنه: اخلاق د دين عملي بڼه ده .
- حسن بصري: نرمي د ايمان نښه ده .
- مجاهد: قرآنکريم ټول د اخلاقو نظام دی .
- قتاده: نرمي د دعوت بنسټ دی .

- فقهی اصول :

- ښه اخلاق مستحب او د ايمان کمال دی .
- بد خوی او سختي د اسلام له روح سره مخالف دي .
- د دعوت بنسټ نرمي او ښه کلام دی .
- عفو او ښه اکتروخت غوره عمل دی .

- دايت شريف څخه اخستل شوې گټې :

- د خلکو زړونه نرموي .
- د دښمنۍ مخه نيسي .
- د دعوت اثر زياتوي .
- د الله جل جلاله رضا ترلاسه کوي .
- د ټولنې اصلاح کوي .

- مهم ټکي :

- -ښه اخلاق د ايمان عملي شکل دی .
- نرمي د قرآن کریم او نبوي سنتو اصل دی .
- بد اخلاق انسان له خلکو لرې کوي .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

- ښه اخلاق انسان جنت ته نږدې کوي .

-لنډه پایله :

-اسلام یوازې عبادت نه دی، بلکې اخلاق، نرمي، صبر او ښه چلند هم دین دی. د محمد ﷺ ژوند د ښو اخلاقو تر ټولو غوره عملي مثال دی .

- د ښو اخلاقو په هکله نبوی مبارک احادیث :

-روی الترمذي (۲۴۸۸) عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : (أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِمَنْ يَحْرُمُ عَلَى النَّارِ أَوْ بِمَنْ تَحْرُمُ عَلَيْهِ النَّارُ؟ عَلَى كُلِّ قَرِيبٍ هَيِّنٍ سَهْلٍ) . وصححه الألباني^{۱۶}

" قَالَ الْقَارِي : أَيُّ تَحْرَمُ عَلَى كُلِّ سَهْلٍ طَلَّقَ حَلِيمٌ لَيْنَ الْجَانِبِ " انتهى .^{۱۷}

يعني: القاري رحمه الله تعالى ویلی دي : (اور) پر هر هغه انسان حرام دی چې اسانه، خوش اخلاقه، حلیم (زغم لرونکی) او نرم خوی ولري.

-ژباړه :

عبدالله بن مسعود رضي الله عنه و ابي چې رسول الله ﷺ وفرمايل:

ايا زه تاسو ته خبر در نه کړم چې څوک پر اور حرام دی يا اور پر هغه حرام دی؟ هغه څوک چې خلکو ته نږدې، نرم، اسانه او حلیم وي.»

-د حدیث شریف لنډه شرح :

-دا حدیث د ښو اخلاقو (حسن الخلق) او نرم طبیعت اهمیت بیانوي. رسول الله ﷺ وایي چې هغه انسان چې له خلکو سره په نرمۍ، عاجزۍ او اسانه چلند کوي، الله تعالی یې د جهنم له اور څخه ساتي. یعنې د انسان اخلاق د آخرت په نجات کې لوی رول لري.

- د حدیث شریف مهم ټکي :

- ښه اخلاق د جنت لاره ده: ښه اخلاق انسان د الله رحمت ته رسوي .

^{۱۶} - سلسلة الأحاديث الصحيحة (۹۳۸) .

^{۱۷} - "تحفة الأحوذی" (۱۶۰/۷) .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• نرمي او اسانتيا محبوب صفتونه دي: سختي او بد چلند د دين له روح سره مخالف دي.

• له خلكو سره ښه رويه عبادت دی: يوازې عبادت نه، بلكې تعامل هم ارزښت لري.

• تكبر او د زړه سخت والی خطرناک دی: دا انسان له رحمت څخه لرې کوي.

-له حديث شريف څخه عبرتونه:

• که غواړود الله رضا او جنت ته ورسېږو، نو بايد د خلكو سره نرم، مهربان او اسانه چلند وكړو.

• دين يوازې په عباداتو نه، بلكې په اخلاقو هم ښکلا پيدا کوي.

• د خلكو زړونه گټل د الله د رضا سبب گرځي.

نور حديثونه د ښو اخلاقو په اړه:

• رسول الله ﷺ فرمايي:

«په ميزان کې ترټولو دروند شی ښه اخلاق دي.»

• بل حديث کې فرمايي:

«ترټولو غوره مسلمان هغه دی چې اخلاق يې ښه وي.»

• او همدارنگه:

«د الله ته نږدې ترټولو محبوب بنده هغه دی چې اخلاق يې ښه وي.»

-دښو اخلاقو عملي مثالونه:

• له خلكو سره په نرمۍ خبرې كول، نه په سختۍ.

• د غصې پر مهال ځان كنټرولول.

• د مور او پلار، استاد او مشرانو احترام كول.

• د گاونډيانو سره ښه چلند كول او ضرر نه رسول.

• د خلكو خطاگانې بخښل او عیبونه نه پلټل.

• په بازار، کار او ټولنه کې رښتینولي او امانتداري كول.

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

- لنډه پایله :

حسن الخلق یوازې خبرې نه دي، بلکې عمل، صبر، نرمي او د خلکو سره ښه تعامل دی. دا هغه صفت دی چې انسان د الله رضا او جنت ته نږدې کوي.

- د ښو اخلاقو لپاره ۱۰ عملي اصول دي چې په ورځني ژوند کې یې کارولی شې:

۱۰ عملي اصول د ښو اخلاقو لپاره :

• - نرمې خبرې :

- له خلکو سره په ارامه، مهربانه او درناوي ډکه ژبه خبرې کول.

• - د غصې کنټرول :

- کله چې غوسه راشي، ژرپرې عمل مه کوه؛ ځان وساته او صبر کوه.

• - د والدینو احترام :

- د مور او پلار خبرې اورېدل، اطاعت یې کول او هغوی ته درناوی کول.

• د ګاونډی حق :

- ګاونډی ته ضرر نه رسول او د اړتیا پراخه مرسته ورسره کول.

• - د خلکو عزت ساتل :

- د چا عیبونه نه لټول او د خلکو بد نوم نه اخیستل.

• رښتینولي :

- په خبرو او معاملو کې دروغ نه ویل او امانت ساتل.

• بخښنه کول :

- د خلکو تېروتنې معاف کول او کینه ورسره په زړه کې نه ساتل.

• انصاف کول :

- که د چا سره معامله کوې، حق به ورکوې که دوست وي که دښمن .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

• -موسکا او خوش اخلاقي :

-د خلکو سره په مسکا مخامخ کېدل، ځکه دا صدقه ده.

• د الله لپاره نیت :

-هر ښه کار د الله د رضا لپاره کول، نه د خلکو د ستاینې لپاره.

-لنډه نتیجه :

ښه اخلاق یوازې خبرې نه دي، بلکې دهرورځنی چلند، صبر، نرمی اورښتینولۍ مجموعه ده چې انسان ته د الله جل جلاله رضا او د خلکو مینه ورپه برخه کوي.

• قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: أَثْقَلُ شَيْءٍ فِي الْمِيزَانِ حُسْنُ الْخُلُقِ»

-ژباړه:

په تله (د میزان) کې ترټولو دروند شی ښه اخلاق دي.^{۱۸}

• قال رسول الله صلى الله عليه وسلم خَيْرُكُمْ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا»^{۱۹}

-ژباړه:

ستاسو څخه غوره هغه دی چې اخلاق یې ترټولو ښه وي.

• قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إِنَّ أَحَبَّكُمْ إِلَيَّ وَأَقْرَبَكُمْ مِنِّي مَجْلِسًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَحْسَنُكُمْ أَخْلَاقًا»^{۲۰}

-ژباړه:

په تاسو کې ما ته ترټولو محبوب او د قیامت په ورځ زما مجلس ته نږدې هغه څوک دی چې اخلاق یې ترټولو ښه وي.

-لنډه نتیجه :

ښه اخلاق یوازې اخلاقي صفت نه دی، بلکې:

• د قیامت په تله کې ترټولو دروند عمل دی .

^{۱۸} - سنن الترمذي / درجه: یې حسن / صحیح دی .

^{۱۹} - صحیح البخاري او صحیح مسلم روایت کړی / درجه: صحیح .

^{۲۰} - سنن الترمذي درجه: حسن او صحیح دی .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د رسول الله ﷺ د نږدې والي سبب دی .
- اود ایمان ښکلاده .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

دریم - دچاچی د الله جل جلاله په لارکی پښې سپیری شي د جهنم اوپرې حرام دی :

قال رسول الله ﷺ: مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ»^{۲۱}

ژباړه: رسول الله ﷺ وفرمايل: څوك چې د الله په لاره كې د جهاد، سفر يا خدمت په وجه د هغه پښې په دوړوشي، الله تعالى به هغه پراورد(دوزخ) حرام كړي.

قال رسول الله ﷺ: مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَاعَةً مِنْ مَهَارِ قَهْمًا حَرَامٌ عَلَى النَّارِ»^{۲۲}

ژباړه:رسول الله ﷺ وفرمايل: څوك چې د ورځې يوه شېبه د الله په لاره كې ولاړ شي او د هغه پښې په دوړوشي، نو دا دواړه پښې به يې الله جل جلاله ددوزخ پراورحرامې كړي.

-ورواه ابن حبان في "صحيحه" (٤٠٦٤) ولفظه: عن أبي المصباح المقراني قال: بينما نحن نسير بأرض الروم في طائفة عليها مالك بن عبد الله الخثعمي إذ مر مالك بجابر بن عبد الله وهو يمشي يقود بغلاً له، فقال له مالك: أي أبا عبد الله، اركب، فقد حملك الله، فقال جابر: أصلح دابتي، وأستغني عن قومي، وسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: (من اغبرت قدماه في سبيل الله حرمه الله على النار) فأعجب مالكاً قوله، فسار حتى إذا كان حيث يسمعه الصوت ناداه بأعلى صوته: يا أبا عبد الله، اركب، فقد حملك الله، فعرف جابر الذي أراد برفع صوته، وقال: أصلح دابتي، وأستغني عن قومي، وسمعت رسول الله صلى الله عليه وسلم يقول: (من اغبرت قدماه في سبيل الله حرمه الله على النار) فوثب الناس عن دوابهم، فما رأينا يوماً أكثر ماشياً منه. صححه الألباني في "الإرواء" (٦/٥).

ژباړه:

-ابوالمصباح المقراني رحمه الله وايي: موږ د روم په ځمكه كې له يوې ډلې سره روان وو چې په هغوی كې مالك بن عبدالله الخثعمي هم و. په همدې حال كې مالك له جابر بن عبدالله رضي الله عنه سره مخ شو، او هغه په پښوروان و او خپله قچرې رهبري كوله.

نومالك ورته وويل:

“ای ابو عبدالله! سپور شه، الله تاته سواری دركړی ده (يعني قچردې شته، ولي په پښو ځي؟)”

^{۲۱} - البخاري (٩٠٧) .

^{۲۲} - أحمد (٢١٤٥٥) صححه الألباني في "الإرواء" (٥/٥) .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

نوجابر رضي الله عنه وويل:

“زه خپله سواری سموم (پاملرنه ورته کوم) او د خلکو له اړتیا څخه ځان بې‌نیازه کوم (یعنې ځان د نورو له بار کولو ساتم)، او ما د رسول الله ﷺ څخه اورېدلي دي چې فرمايل يې: ‘دچا چې د الله په لاره کې پښې په دوړوشي، الله به هغه پراور حرام کړي’.”

-دا خبره مالک ته ډېره په زړه پورې شوه، نو هغه روان شو تر دې چې داسې ځای ته ورسېد چې د جابر آواز اورېدل کېده. بیا يې په لور آواز وويل:

“ای ابو عبدالله! سپور شه، الله ستا لپاره سواری درکړی ده.”

-جابر رضي الله عنه پوه شو چې هغه ولې په لور آواز خبرې کوي (یعنې د خلکو د اورېدلو لپاره)، نو بیا يې هماغه خبره وکړه:

“زه خپله سواری سموم او د خلکو له اړتیا بې‌نیازه یم، او ما د رسول الله ﷺ څخه اورېدلي دي چې فرمايل يې:

دچا چې د الله په لاره کې پښې په دوړوشي، الله به هغه پراور حرام کړي’.”

بیا خلک له خپلو سپرلیو ښکته شول او په پښو روان شول، تر دې چې موږ داسې ورځ ونه لیده چې تر دې زیات خلک به په پښو روان وي.

د (فِي سَبِيلِ اللَّهِ) معنا او فضیلت :

- “سبیل الله” عربي اصطلاح ده چې لفظي معنا يې ده:
“د الله لاره”
- خود شریعت په اصطلاح کې دا یوازې یو عامه لاره نه ده، بلکې هغه هر کار ته وايي چې د الله د دین د لوړوالي، د حق د خپرولو او د الله د رضا لپاره ترسره کېږي.

(۱) د “سبیل الله” معنا

- علماوود “سبیل الله” څو مهم مصداقونه بیان کړي دي:
- ① جهاد فی سبیل الله :
- تر ټولو مشهوره معنا يې د الله په لاره کې جهاد دی، یعنې:
- د دین د دفاع لپاره جگړه.

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د ظلم مخنیوی.
- د اسلامي نظام ساتنه .
- ② د دين لپاره سفر او دعوت :
- د اسلام تبليغ او دعوت ته تلل.
- خلکو ته د قرآن کریم او سنتو ښوول.
- د دين د خپرولو لپاره سفر کول .
- ③ د خير کارونه بايد د الله لپاره وي :
- صدقه او خيرات يوازې د الله لپاره .
- د يتيم، مسکين او محتاج مرسته .
- د ديني زده کړو لپاره هڅې .
- ④ د علم طلب :
- ځينې علماوو ويلې:
- د دين د علم زده کړه هم په "فی سبيل الله" کې راځي ځکه دا د دين د بقا سبب کېږي .
- (۲) د "سبيل الله" فضيلت :
- قرآن کریم او نبوي حديث شريف کې د "فی سبيل الله" ډېر لوی فضيلتونه بيان شوي دي:
- ① د جهنم څخه نجات :
- رسول الله ﷺ فرمايلي:
- پهغه چا چې د الله په لاره کې په گرد او دوړو شي، الله جل جلاله يې پراور حراموي.
- ② د لوړو درجو وعده :

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- الله تعالى فرمايې: ﴿وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَنْ يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ﴾^{۲۳}
يعني: هغه کسان چې د الله په لاره کې قرباني ورکړي، الله به يې عملونه ضايع نه کړي.
- ③ د شهيدانو ځانگړی مقام:
- شهيدان ژوندي دي.
- د الله په نزد ځانگړی رزق لري.
- د آخرت لوړ مقام لري .
- ④ د نيت د پاکوالي ثواب :
- په “سبيل الله” کې اصل شرط دا دی:
- عمل بايد يوازې د الله لپاره وي .
- ریا (نبودنه) پکې نه وي .
- - (۳) مهمه لنډه نتيجه:
- “فی سبيل الله” يوازې جگړه نه ده، بلکې هر هغه کار دی چې د الله د دين لپاره، د حق لپاره، اود الله د رضا لپاره وي.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

څلورم - لمونځ :

- لمونځ د اسلام دوهم رکن او تر ټولو مهم عبادت دی. دا د مسلمان او الله تعالی ترمنځ مستقیمه اړیکه ده، او د ایمان څرگند عملي نښه ده.

(۱) د لمانځه معنا :

- لمونځ لغتاً: دعا او رحمت ته وايي.

- شرعاً: د ځانگړو الفاظو او کړنو مجموعه ده چې په ټاکلو وختونو کې د الله جل جلاله لپاره ادا کېږي.

(۲) د لمانځه اهمیت په قرآن کریم کې:

- الله تعالی فرمائي: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْفُوتًا﴾

- ژباړه: لمونځ پر مؤمنانو په ټاکلو وختونو کې فرض شوی دی.

- بل ځای کې الله جل جلاله فرمائي: ﴿وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾^{۲۰}

- ژباړه: لمونځ قائم کړئ او زکات ورکړئ.

(۳) د لمانځه د فرضیت وخت :

- لمونځ په مکې کې د معراج په شپه فرض شو .
- دا د اسلام له ټولو عبادتونو څخه مهم عبادت دی .
- پرېښودل یې لویه گناه ده .

(۴) د لمانځه پنځه وختونه :

۱. سهار.
۲. ماسپښین .
۳. مازدیگر .
۴. ماښام .

^{۲۴} - النساء: ۱۰۳

^{۲۵} - البقرة: ۴۳

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

۵. ماخوستن .

هرلمونځ خپل ټاکلی وخت لري.

(۵)-د لمانځه شرطونه:

د لمانځه لپاره شرطونه ضروري دي:

- اسلام .
- عقل .
- بلوغ .
- طهارت (اودس) .
- د وخت داخلېدل .
- د بدن، جامو او ځای پاکوالی .
- قبلي ته مخ کول .
- د عورت پټول .

د لمانځه ارکان (اصلي برخې) :

- نیت .
- تکبیر تحریمه (الله اکبر ویل) .
- قیام (ودرېدل) .
- قراءت (سورة الفاتحه او نور آیاتونه) .
- رکوع .
- سجده .
- قعده اخیره .
- سلام گرځول .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۷) د لمانځه فضیلت :

- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ أَنْ تَأْكُلَ أَثَرِ السُّجُودِ»^{۲۶}
ژباړه:

- حضرت ابوهريره رضي الله عنه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: الله تعالى پردوزخ حرام کړی چې د سجدي ځای وسوځوي.

- عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ:
«مَنْ حَافِظَ عَلَى الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ عَلَى وَضُوئِهَا وَمَوَاقِيَتِهَا وَرُكُوعِهَا وَسُجُودِهَا يَرَاهَا حَقًّا لِلَّهِ عَلَيْهِ حُرْمٌ عَلَى النَّارِ»^{۲۷}
ژباړه:

- حضرت حنظله اسیدي رضي الله عنه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: څوک چې پنځه وخته لمونځونه په پوره توګه ادا کړي، د هغوی اودس، وختونه، رکوع او سجده په ښه ډول وساتي او هغه د الله حق وبولي، نو الله تعالى به هغه پردوزخ حرام کړي.

په لنډ ډول :

- د گناهونو ښه .
- د زړه سکون .
- د جنت لاره .
- د الله رضا .
- د بدو کارونو مخنیوی .

رسول الله ﷺ فرمایي: الصلاة نور^{۲۸}! «يعني: لمونځ رڼا ده.

- (۸) د لمانځه پرېښودلو خطر:

- له سترو گناهونو څخه دی .

^{۲۶} - متفق عليه .

^{۲۷} - رواه أحمد ۱۷۸۸۲ ، حسنه الألباني في صحيح الترغيب ۳۸۱ .

^{۲۸} - مسلم .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د ایمان کمزوري ښي .
- د آخرت د سخت عذاب سبب گرځي .

(۹) د لمانځه حکمتونه :

- د انسان او الله جل جلاله ترمنځ اړیکه قوي کوي .
- د اخلاقو اصلاح کوي .
- د فحشا او بدو کارونو مخه نیسي .
- مسلمان ته د نظم او وخت پابندي ورزده کوي .
- زړه ته سکون ورکوي .

(۱۰) د لمانځه روح:

- لمونځ یوازې حرکتونه نه دي، بلکې:

- خشوع (د زړه حضور) .
- اخلاص .
- د الله یاد .
- عاجزي .

- مهم ټکي (خلاصه)

- لمونځ د اسلام ستنه ده .
- په ورځ کې ۵ وخته لمونځ فرض دی .
- د گناهونو د پاکوالي وسیله ده .
- د جنت لاره ده .
- پرېښودل یې لویه گناه ده .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

پنځم - د ماسپښین نه مخکې او وروسته څلور رکعت (سنت لمونځ) اداء کول:

- دا موضوع د هغو نفلي (سنت) لمونځونو په اړه ده چې د ظهرفرض لمونځ سره تړلي دي، اود هغوی د ساتلو لوی فضیلت په حدیث کې راغلی دی.

- عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

«مَنْ حَافِظٌ عَلَى أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ قَبْلَ الظُّهْرِ وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا حَرَّمَ اللَّهُ عَلَى النَّارِ» ۲۹

(۱) ژباړه:

حضرت ام حبیبه رضي الله عنها وایي چې ما د رسول الله ﷺ څخه واورېدل: څوک چې د ماسپښین لمانځه نه مخکې څلور رکعت او وروسته څلور رکعت په پابندی سره ادا کړي، الله تعالی به هغه پردوزخ حرام کړي. (ددخ څخه به یې وژغوري).

(۲) لنډه معنا:

رسول الله ﷺ فرمایي:

څوک چې د ماسپښین لمانځه نه مخکې څلور رکعت او وروسته څلور رکعت سنت لمونځونه په پابندی سره ادا کړي، الله تعالی به یې پردوزخ حرام کړي.

(۳) د دې سنتو ډول:

- مخکې له ماسپښین څخه:

- ۴ رکعت سنت (غیر مؤکد/مؤکد په اختلاف سره د علماوو)

- وروسته له ماسپښین څخه:

- ۴ رکعت سنت.

(۴) فضیلت یې:

- د دوزخ څخه د نجات سبب ګرځي.
- د فرض لمانځه کمې پوره کوي.
- د ثواب زیاتوالی.

۲۹ - رواه أبو داود ۱۲۶۹، والترمذي ۴۲۸، وصححه الألباني.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• د الله خاص رحمت .

• د جنت د نږدې والي وسیله .

(۵) فقهي حیثیت یې :

• دا سنت مؤکده دي (په ځانگړي ډول د ماسپښین څخه وروسته سنتونه قوي دي)

• پرېښودل یې گناه نه ده، خو ثواب یې له لاسه ورکول دي .

• رسول الله ﷺ به ډېرې پابندي سره ادا کول .

(۶) حکمتونه یې :

• د فرض لمانځه بشپړتیا .

• د الله سره نږدېوالی .

• د عبادت په نظم سره روزنه .

• د زړه سکون او برکت .

(۷) مهم ټکي (خلاصه) :

• ۴ رکعته مخکې + ۴ رکعته وروسته .

• د دوزخ څخه د نجات سبب .

• د سنتو مضبوطه پابندي .

• د ایمان د پیاوړتیا نښه .

• د رسول الله ﷺ مهمه لار .

- پایله :

دا سنت لمونځونه که څوک په دوامدار ډول ادا کړي، د هغه لپاره لویه نیکی، د گناهونو کفار او د آخرت د نجات سبب گرځي.

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-شپږم : د مرګ په وخت د الله ذکر او توحید کلیبی ویل :

-دا موضوع د ایمان تر ټولو حساس او مهم حالت ته اشاره کوي :د انسان د ژوند وروستی شېبې (احتضار) .په همدې وخت کې د توحید کلمه ویل د لویې کامیابۍ سبب ګرځي.

(۱) حدیث شریف :

روی ابن ماجه (۳۷۹۴) عن أبي إسحاق عن الأغرأبي مسلم أنه شهد على أبي هريرة وأبي سعيد رضي الله عنهما أنهما شهدا على رسول الله صلى الله عليه وسلم قال : (إِذَا قَالَ الْعَبْدُ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ . يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ : صَدَقَ عَبْدِي ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا ، وَأَنَا أَكْبَرُ .

وَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ . قَالَ : صَدَقَ عَبْدِي ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا وَحْدِي .

وَإِذَا قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ . قَالَ : صَدَقَ عَبْدِي ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا ، وَلَا شَرِيكَ لِي .

وَإِذَا قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ . قَالَ : صَدَقَ عَبْدِي ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا ، لِي الْمُلْكُ ، وَلِي الْحَمْدُ .

وَإِذَا قَالَ : لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ . قَالَ : صَدَقَ عَبْدِي ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِي) .

ثم قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (مَنْ رَزَقَهُنَّ عِنْدَ مَوْتِهِ لَمْ تَمَسَّهُ النَّارُ) ٣٠

ژباړه:

ابو إسحاق د اغرابو مسلم څخه روایت کوي چې هغه شاهد و چې ابو هريره او ابو سعيد رضي الله عنهما دواړو د رسول الله ﷺ څخه دا حدیث نقل کړ:

رسول الله ﷺ وفرمایل: کله چې بنده وواي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ»
نو الله تعالی فرمائي:

«زما بنده رښتیا وويل؛ له ما پرته بل معبود نشته، اوزه تر ټولو لوی یم».

او کله چې بنده وواي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ»

الله تعالی فرمائي: زما بنده رښتیا وويل؛ له ما پرته بل معبود نشته، زه یواځې یم».

٣٠- سنن ابن ماجه (٣٧٩٤) صححه الألباني في "صحيح الجامع" (٧١٣) .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

اوکله چې ووايي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ»
الله تعالی فرمائي:

“زما بنده رښتيا وويل؛ له ما پرته بل معبود نشته، اوزه هېڅ شريک نه لرم.”

-اوکله چې بنده ووايي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ»
الله تعالی فرمائي:

“زما بنده رښتيا وويل؛ له ما پرته بل معبود نشته، پاچاهي زما ده اوستاينه هم زما ده.”

-اوکله چې بنده ووايي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ»
الله تعالی فرمائي:

“زما بنده رښتيا وويل؛ له ما پرته بل معبود نشته، اوهره ځواک اوتوان يوازې زما له طرفه
دی.”

-بيا رسول الله ﷺ وفرمايل:

“څوک چې دا کلمې د مرگ پروخت ووايي (يا ورته الهام وشي)، اوربه هغه ته ونه رسېږي.”

لنډه تشریح:

دا حديث مورتې د “لا إله إلا الله” د کلمې عظمت اولور مقام ښيي. کله چې بنده دا توحیدي
کلمه په اخلاص ووايي، الله تعالی يې خبرې تصدیقوي اود خپل ځانگړي فضل اعلان کوي.

يعنې دا يوازې الفاظ نه دي، بلکې د زړه عقیده ده:

- د الله یکتايي منل .
- له هر شريک څخه انکار.
- اودا باور چې ټول قدرت او اختيار يوازې د الله له طرفه دی .
- کله چې انسان دا کلمات د ژوند په پای کې (د مرگ پروخت) په اخلاص ووايي، نودا د
نجات سبب گرځي اود اور څخه د ژغورنې وسيله گرځي.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-د "لا إله إلا الله" فضيلتونه :

(۱) د اسلام بنسټ :

-دا د اسلام لومړی او تر ټولو مهم رکن دی. هر څوک چې دا کلمه قبوله کړي، مسلمان بلل کېږي.

(۲) د گناهونو بښنه :

رسول الله ﷺ فرمایلي چې: دا کلمه د لویو گناهونو د بښنې سبب کېدای شي، که اخلاص ورسره وي.

(۳) د جنت کلید:

-دا کلمه د جنت د دروازې کلید دی، خو شرط یې اخلاص او عمل دی.

(۴) د اورڅخه نجات :

-څوک چې په اخلاص سره "لا إله إلا الله" ووايي، الله تعالی یې د دوزخ له اورڅخه ژغوري.

(۵) د الله رضا :

-الله تعالی تر ټولو زیات د همدې کلمې ویونکي ته خوشحالېږي، ځکه دا د توحید اعلان دی.

(۶) د مرگ په وخت کې یې لوی فضیلت :

-که انسان د مرگ پروخت دا کلمه ووايي، د ایمان په حالت کې له دنیا ځي، اودا د نجات لوی سبب دی.

-لنډه نتیجه :

-لا إله إلا الله " یوازې یوه جمله نه ده، بلکې د ټول دین اصل دی: د زړه ایمان، د ژبې اعتراف، او د ژوند لارښوونه.

(۲) لنډه معنا :

رسول الله ﷺ فرمایي:

کله چې بنده د مرگ په وخت کې د توحید کلیمه ووايي (لکه لا إله إلا الله، الله اکبر، لا حول ولا

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

قوة إلا بالله)، الله تعالى د هغه خبرې تصدیق کوي، او څوک چې دا کلمې د مرګ په وخت کې ووايي، د دوزخ اوږبه ورته ونه رسېږي.

(۳) د دې عمل اهمیت :

- د انسان د ژوند وروستی عمل ډېر مهم دی .
- پایله د ژوند د وروستی کلمې پورې تړلې ده .
- توحید د جنت کلید دی .

(۴) د توحید فضیلت :

- د دوزخ څخه نجات .
- د ایمان په حالت کې وفات کېدل .
- د الله رضا .
- د آخرت بریا .
- د قبر او حساب آسانتیا .

(۵) د توحید کلمې (هغه الفاظ چې یاد شوي) :

- لا إله إلا الله .
- الله أكبر .
- لا إله إلا الله وحده .
- لا شريك له .
- له الملك وله الحمد .
- لا حول ولا قوة إلا بالله .

(۶) د علماوو تشریح :

علماء وایي:

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- "تحلیۃ القسم" مطلب دا دی چې د قیامت د حساب لپاره لږه تېرېدنه یا د ازمېښت یوه برخه ده.
- اصل نجات په ایمان او توحید پورې تړلی دی.
- د مرگ په وخت کې حسن خاتمه (ښه پای) ترټولو لوی نعمت دی.

(۷) حکمتونه:

- انسان ته د ژوند وروستی مهمه شېبه یادوي.
- د توحید اهمیت قوي کوي.
- د ایمان ساتنې هڅونه کوي.
- انسان له غفلت څخه بیداروي.

(۸) مهم ټکي (خلاصه):

- د مرگ په وخت د توحید کلمي ویل ډېر مهم دي.
- دا د دوزخ څخه د نجات سبب دی.
- حسن خاتمه ترټولو لوی نعمت دی.
- د ژوند پایله د ایمان پر حالت پورې تړلې ده.
- "لا إله إلا الله" د جنت کلید دی.

- پایله:

- د ژوند وروستی شېبه د انسان د برخلیک ټاکونکې ده. که انسان د توحید په کلمه وفات شي، دا د الله جل جلاله لوی فضل او د جنت د نجات سبب ګرځي.
- د حسن خاتمه (ښه پای/ښه مرگ) مطلب دا دی چې انسان د ژوند په پای کې په ایمان، اطاعت، او د الله په رضا کې له دنیا څخه ولاړ شي. په اسلامي فکر کې دا ترټولو لوی نعمت ګڼل کېږي، ځکه د انسان اخروي کامیابي ورپورې تړلې ده.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

لاندې یې مهم اسباب اولارې په تفصیل سره دي:

(۱) قوي ايمان او عقیده ساتل :

اصلي بنسټ د ښه مرګ لپاره صحيح عقیده ده:

- توحيد (يوازې د الله تعالى عبادت كول).
 - له شرک او بدعته ځان ساتل .
 - د قرآن کریم اوسنتو مطابق ژوند .
- څوک چې په ژوند کې خپل ايمان قوي وساتي، د مرګ په وخت کې يې هم الله جل جلاله د ايمان په حال کې وفات نصیبوي.

- (۲) دوامداره توبه او استغفار:

انسان خطاګانې لري، خو مهمه دا ده چې:

- هره ورځ استغفار وکړي .
 - گناه ته دوام ورنه کړي.
 - د زړه له کومې توبه وباسي .
- قرآن کریم کې الله جل جلاله وايي چې توبه کوونکي خوښوي، او دا د حسن خاتمې لوی سبب دی.

- (۳) د فرایضو پابندي (لمونځ، روژه، زکات):

- پنځه وخته لمونځ په وخت ادا کول .
- روژه نیول.
- زکات ورکول.

د فرایضو پرېښودل انسان د خراب انجام خطرته رسوي، خوپابندي یې د ايمان ساتنه کوي.

- (۴) د خلکو حقوق نه خوړل :

- ظلم نه کول .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د چا مال په ناحقه نه اخیستل .
- غیبت، دروغ او خیانت نه کول .
- د مور او پلار حق ادا کول .

ځکه د بندگانو حقونه ډېر خطرناک دي او د مرګ په وخت کې ستونزې جوړوي.

(۵)-د نیکو خلکو ملګرتیا :

انسان د خپل چاپېریال اثر مني:

- د دیني خلکو سره ناسته پاسته .
- له بدو ملګرو ځان ساتل .
- د علماوو او نیکو کسانو مجلس ته حاضریدل .

(۶) د قرآن تلاوت او ذکر:

- د قرآن کریم تلاوت عادت جوړول .
- د سهار او ماښام اذکار .
- درود شریف ویل .

دا عملونه زړه نرموي او انسان له غفلت څخه ساتي.

- (۷) حلال رزق او پاکه کټه :

- له حرام مال څخه ځان ساتل .
- حلال کاروبار او روزي لټول .
- د رشوت او غلا نه ډډه کول .

حرام مال د زړه تیاره او د بد انجام سبب ګرځي.

- (۸) د مرګ یادول :

- دا فکر کول چې مرګ ناڅاپي راځي .
- قبر او آخرت ته تیاری .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- دنیا ته د فاني په سترګه کتل .

پیغمبر ﷺ فرمایلي: د لذتونو ختموونکی (مرګ) ډېر یادوی.

- (۹) اخلاص او نیت پاکول :

- هر عمل یوازې د الله لپاره کول .
 - ریا (د خلکو لپاره عمل کول) پرېښودل .
- اخلاص د اعمالو روح دی او د حسن خاتمي مهم شرط دی.

- (۱۰) د حسن خاتمي لپاره دعا کول :

انسان باید تل دعا وکړي:

- "اللهم ارزقني حسن الخاتمة"
- "اللهم ثبتني عند الموت"

ځکه د انسان زړه د الله په لاس کې دی.

- پایله :

حسن خاتمه کومه ناڅاپي پېښه نه ده، بلکې د ټول ژوند نتیجه ده. څوک چې خپل ژوند د ایمان، نیک عمل، او تقوی په لاره کې تېر کړي، الله ورته د مرګ په وخت کې هم هماغه حالت نصیبوي.

د سوء خاتمي (بد انجام / بد مرګ) معنا :

سوء خاتمه هغه حالت ته وایي چې انسان د مرګ پروخت د ایمان له حالت څخه بې لارې شي، یا په داسې حالت کې وفات شي چې د الله د نافرمانۍ نېټه پکې وي. دا د هر مسلمان لپاره ډېر خطرناک انجام دی.

د سوء خاتمي مهم سببونه :

(۱) د گناهونو عادت او تکرار:

کله چې انسان په دوامداره توګه:

- لمونځ پرېږدي .
- حرام کارونه کوي (غلا، زنا، سود، ظلم) .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- توبه نه کوي .

نوزړه ورو وروسختېږي او د بد انجام خطر زیاتېږي.

(۲) د ایمان کمزوري او بې پروايي :

- د الله یاد کمول .
 - د قرآن کریم څخه لرې والی .
 - د آخرت هېرول .
- دا ټول د انسان زړه بې حس کوي.

(۳) د خلکو حقونه خوړل :

- د ظلم، رشوت، او حق تلفۍ دوام .
 - د والدینو نافرمانی .
 - د یتیم او مظلوم حق خوړل .
- دا لویه خطرناکه لاره ده.

(۴) د ریا (ښودنې) ژوند :

- عبادت د خلکو لپاره کول، نه د الله لپاره .
- د نفاق حالت .

دا د ایمان د ختمېدو سبب کېدای شي.

(۵) د توبې ځنډول :

- “وروبه توبه وباسم” .
 - د گناه پرېښودو کې سستي .
- مرگ ناڅاپي راځي، ځنډ خطرناک دی.

(۶) بد ملگري او بد چاپېریال :

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

• د گناهکارو خلکو سره ناسته ولاړه .

• د ديني ماحول پرېښودل .

انسان ورو ورو هماغه لارې ته ځي.

-د سوء خاتمي څخه د نجات لارې :

(۱) داخلاص توبه :

• هره گناه سمدستي پرېښودل .

• د زړه له تله پښېماني .

• د بيا نه تکرارولو اراده .

(۲) پنځه وخته لمونځ :

لمونځ د ايمان ساتونکی دی.

څوک چې لمونځ ټينگ او هميشه يي په خپل وخت اداء کړي، د بد انجام خطري کمېږي.

(۳) د قرآن تلاوت او ذکر:

• هره ورځ لږ قرآن کریم تلاوت کول.

• “لا إله إلا الله”، استغفار او درود ويل . دا زړه ژوندی ساتي.

(۴) د صالحو خلکو ملگرتيا :

• نېکان خلک .

• ديني مجلسونه .

انسان ته مستقيمه لاره ښيي.

(۵) د مرگ يادول :

رسول الله ﷺ فرمايلي: د لذتونو ختموونکی (مرگ) ډېر ياد کړئ.”.

دا انسان له غفلت څخه راويښوي.

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۶) د الله جل جلاله نه دعا غوښتل :

هره ورځ دعا کول:

اللهم أحسن خاتمتنا "يعني : اي الله زموږ خاتمه ښه کړه.

-لنډه نتيجه :

بد انجام ناڅاپي نه راځي، بلکې د اوږدې غفلت، گناه او بې توې نتيجه وي. ښه خاتمه د ايمان، توې او تقوا نتيجه ده.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

اووم --د الله له وېرې ژړا او د الله په لاره کې جهاد کول :

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «عَيْنَانِ لَا تَمْسُهُمَا النَّارُ: عَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَاتَتْ تَحْرُسُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ»^{۳۱}

ژباړه:

حضرت ابن عباس رضي الله عنهما وايي چې ما د رسول الله ﷺ څخه واورېدل: دوه سترگې د دوزخ اورنه لمسوي؛ هغه سترگه چې د الله له وېرې ژړلي وي، او هغه سترگه چې د الله په لاره کې د شپې ساتنه کوي.

-دا هغه سترفضيلت بيانوي چې په يو حديث کې رسول الله ﷺ ذکر کړی دی: دوه سترگې داسې دي چې د دوزخ اوربه يې ونه سبځي؛ يوه هغه سترگه چې د الله له وېرې ژاړي، او بله هغه چې د الله په لاره کې د ساتنې (حراست) لپاره وينه پاتې شي.

(۱) د الله له وېرې ژړا :

معنا:

يعني انسان د الله عظمت، د خپلو گناهونو، د آخرت حساب او د عذاب له وېرې او اخلاص سره اوبښکې توپې کړي.

فضيلت:

- د زړه دنرمښت نېنه ده .
- د ايمان قوي والی ښيي .
- د گناهونو د ښېني سبب گرځي .
- د دوزخ څخه د نجات وسيله ده .

قرآني اشاره:

الله تعالى فرمايې: ﴿وَيَخْرُونَ لِلْأَذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ خُشُوعًا﴾^{۳۲}

^{۳۱} - رواه الترمذي ۱۶۳۹، وصححه الألباني .

^{۳۲} - الاسراء: ۱۰۹

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

ژباړه: هغوی په سجده کې پرېوځي ژاري اودا د هغوی خشوع زیاتوي.

- ژړا څنگه پیدا کېږي؟

- د قرآن کریم له تلاوت سره .
- د مرګ او قبر په فکرکولو سره .
- د گناهونو په یادولو سره .
- د جنت او دوزخ په اړه په فکرکولو سره هم .

۲ : د الله په لاره کې پېره کول :

معنا:

يعني د اسلام، مسلمانانو او د اسلامي سرحدونو ساتنه کول، لکه:

- د وطن او مسلمانانو دفاع.
- د سرحدونو حراست او ساتنه .
- د دين د ساتنې لپاره وېش پاتې کېدل .

- فضیلت:

- لوی جهاد گڼل کېږي .
- د امت د امنیت سبب دی .
- د شهادت ثواب ته نږدې عمل دی .
- د دوزخ څخه د نجات سبب ګرځي .

- مهم مفهوم:

دا یوازې نظامي ساتنه نه ده، بلکې:

- د دين ساتنه .
- د حق څخه دفاع کول .
- د مسلمانانو حفاظت هم پکې شامل دي .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- گډ فضیلت د دواړو عملونو (اوبښکې تویول او جهاد کول) :

- رسول الله ﷺ فرمایي چې دا دواړه ستر عملونه داسې دي چې:

- د انسان سترگې د دوزخ له اورڅخه خوندي کېږي .
- دا د الله د ځانگړي رحمت نښه ده .

- هغه گټور شى ترې زده کوو :

۱. د الله له وېرې ژړا د ایمان نښه ده .
۲. د اسلام په لاره کې خدمت لوی عبادت دی .
۳. اخلاص دواړو عملونو ته ارزښت ورکوي .
۴. د آخرت نجات د دنیا له قربانۍ سره تړلی دی .
۵. مسلمان باید هم نرم زړه ولري او هم د حق دفاع کوونکی وي .

- مهم ټکي :

- د الله له وېرې اوبښکې ارزښتناکې دي .
- د اسلام ساتنه ستر عبادت دی .
- دا دواړه عملونه د دوزخ څخه د نجات سبب دي .
- ایمان یوازې په عبادت نه، بلکې په احساس او عمل دواړو بشپړېږي .

- د الله جل جلاله په لاره کې جهاد کول :

- جهاد د اسلام له مهمو او لوړو مقام لرونکو عبادتونو څخه دی. د هغې اصل مقصد د الله د دین لوړوالی، د ظلم ختمول او د حق دفاع ده.

(۱) د جهاد معنا :

- جهاد لغتاً: هڅه، کوشش او سخت زحمت ته وايي.

شرعاً: د الله د دین د لوړولو لپاره د نفس، مال او ضرورت په وخت کې د جگړې یا دفاع هڅه کول.

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- (۲) د جهاد ډولونه:

- اسلام جهاد یوازې جگړه نه گڼي، بلکې خوډولونه لري:

۱) د نفس جهاد:

- د گناهونو پرېښودل .
- د نفس اصلاح .
- د شیطان وسوسو ته نه تسلیمېدل .

۲) د مال جهاد:

- د اسلام په لاره کې مرسته کول .
- د محتاجو او مجاهدینو ملاتړ .

۳) د علم او دعوت جهاد:

- د حق خبرې خپرول .
- خلکو ته د اسلام دعوت ورکول .

۴) د وسلو جهاد (دفاعي/شرعي جگړه) :

- د مسلمانانو دفاع .
- د ظلم او یرغل مخنیوی .
- د دین ساتنه .

- (۳) د جهاد فضیلت په قرآن کریم کې :

الله تعالی فرمایي: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَى مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةَ﴾^{۳۳}

ژباړه: الله له مؤمنانو د هغوی ځانونه او مالونه اخیستي دي، او په بدل کې یې هغوی ته جنت ورکړی دی.

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

- قال الله تعالى : ﴿وَجَاهِدُوا فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ﴾^{۳۴}

ژباړه: د الله په لاره کې داسې جهاد وکړئ لکه څنگه چې حق یې دی.

(۴) د جهاد فضیلت په حدیث کې :

رسول الله ﷺ فرمایي: رِبَاطٌ يَوْمٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا»^{۳۵}

ژباړه: د الله په لاره کې د یوې ورځې جهاد کول د ټولې دنیا نه غوره ده.

- (۵) د جهاد فضیلتونه:

- د گناهونو بېشنه .
- د جنت لور مقامونه .
- د اسلام عزت او ځواک .
- د ظلم ختمول.
- د امت ساتنه .
- د شهادت ستر مقام .

- (۶) د جهاد شرطونه او اصول :

-اسلامي جهاد بې قاعدې نه دی، بلکې شرطونه لري:

- د حاکم یا شرعي قیادت اجازه .
- د بې گناه خلکو وژل منع دي .
- بنځې، ماشومان او عام خلک نه وژل کېږي .
- د ظلم د ختمولو لپاره وي، نه د ظلم راوستلو لپاره .
- د اخلاقو مراعات (وفا، انصاف) ته توجه کول .

^{۳۴} - الحج: ۷۸

^{۳۵} - بخاري .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- (۷) د جهاد حکمت :

- د دین ساتنه.
- د ظلم مخنیوی.
- د امن راوستل.
- د حق دفاع.
- د فتنې ختمول.

- (۸) مهم ټکي (خلاصه) :

- جهاد یوازې جگړه نه ده، بلکې عبادت دی .
- د نفس اصلاح هم جهاد دی .
- د الله جل جلاله په لاره کې قرباني د جنت ننوتلو سبب ګرځي .
- اسلام د عدالت او دفاع دین دی .
- جهاد د امت د عزت وسیله ده .

دموضوع په اړه مبارک حدیثونه :

- - قال رسول الله ﷺ : مَنْ اغْبَرَتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ»^{۳۶}

ژباړه:

رسول الله ﷺ فرمایلي دي: څوک چې د الله په لاره کې ولاړ شي او د هغه پښې په خاورو ککړې شي، الله تعالی به هغه پر دوزخ حرام کړي.

- قال رسول الله ﷺ :

«مَنْ اغْبَرَتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَاعَةً مِنْ نَهَارٍ فَهُمَا حَرَامٌ عَلَى النَّارِ»^{۳۷}

ژباړه:

^{۳۶} - رواه البخاري ۹۰۷

^{۳۷} - رواه أحمد ۲۱۴۵۵

د جهنم داوړنه دخلاصيدو (۹) عملونه

رسول الله ﷺ فرمايلي دي: څوک چې د الله په لاره کې د ورځې يوازې يو ساعت هم ولاړ شي او پښې يې په دوړو ککړې شي، نو الله تعالى به هغه دواړه پښې پردوزخ حرامې کړي.

• وعن جابر بن عبد الله رضي الله عنه قال:

سمعت رسول الله ﷺ يقول: «مَنْ اغْبَرَّتْ قَدَمَاهُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ حَرَّمَهُ اللَّهُ عَلَى النَّارِ»^{۳۸}

ژباړه:

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه وايي: ما د رسول الله ﷺ څخه واورېدل چې: څوک چې د الله په لاره کې د هغه پښې په خاورو ککړې شي، الله تعالى به هغه پردوزخ حرام کړي.

* * *

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

اتم - د حرامونه د سترگو ساتل :

- عَنْ بَهْزَيْنَ حَكِيمٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «ثَلَاثَةٌ لَا تَرَى أَعْيُنُهُمُ النَّارَ: عَيْنٌ حَرَسَتْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ بَكَتْ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ، وَعَيْنٌ غَضَبَتْ عَنْ مَحَارِمِ اللَّهِ»^{۳۹}

ژباړه:

-رسول الله ﷺ فرمایلي دي: درې سترگې د دوزخ اوړنه ويني؛ هغه سترگه چې د الله په لاره کې پېره کوي، هغه چې د الله له وېرې ژاړي، او هغه چې د الله له حرامو څخه ځان ساتي.

د حديث لنډ متن :

رسول الله ﷺ فرمایلي دي:

«درې سترگې داسې دي چې اوږبه یې ونه ويني:

۱_ هغه سترگې چې د الله په لاره کې پېره کوي،

۲_ هغه سترگې چې د الله له وېرې اوښکې توی کړي،

۳_ هغه سترگې چې د الله له حرامو ځان ساتي .

(۱) لنډه معنا :

دا حديث د درېو مبارکو حالاتو یادونه کوي چې الله تعالی پرې انسان ته ډېر لوی عزت ورکوي:

- د دین د ساتنې لپاره بیداري او قرباني .
- د الله جل جلاله له وېرې ژړا او نرم زړه .
- له حرام نظر او گناهونو څخه ځان ساتل .

دا درې واړه عملونه انسان د دوزخ له اور څخه د نجات سبب گرځي.

(۲) لنډه تشریح :

رسول الله ﷺ درې ډول سترگې یادې کړې:

① د الله په لاره کې د ساتنې سترگې .

^{۳۹} - رواه الطبراني في المعجم الكبير ۱۰۰۳، وصححه الألباني .

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-یعنې هغه څوک چې د اسلام، وطن یا دین د حفاظت لپاره د شېې یښې وي او بیدارې پاتې شي. دا لوی عبادت گڼل کېږي.

② د الله له وېرې ژړونکې سترگې :

هغه انسان چې د خپلو گناهونو په یاد، د الله عظمت، یا د آخرت په فکر کې اوبښکې توی کېږي.

③ د حرامو څخه د ځان ساتلو سترگې :

یعنې انسان خپل نظر کنټرول کړي، له نامحرمو او گناه څخه ځان وساتي.

(۳) استنباط شوي احکام (فقهې درسونه) :

- د الله په لاره کې بیداري او خدمت ثواب لري .
- د الله له وېرې ژړا د ایمان نښه ده .
- د نظر ساتل واجب او د زنا د دروازې بندولو وسیله ده .
- د سترگو استعمال هم د قیامت په ورځ حساب لري .

(۴) فضیلت :

- د دوزخ له اور څخه نجات .
- د زړه نرمښت او دایمان زیاتوالی .
- د الله ځانگړی رحمت .
- د گناهونو د بښنې سبب .

(۵) مهم ټکي :

- سترگې هم د عبادت یا گناه وسیله کېدای شي .
- اسلام یوازې ظاهري عبادت نه، بلکې د نظر او زړه پاکوالی هم غواړي .
- د تقوا لویه نښه د نظر کنټرول دی .

(۶) پایله :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-دا حدیث شریف موږ ته ښیي چې د انسان د نجات لارې یوازې لمونځ او روژه نه دي، بلکې د سترگو ساتنه، د زړه نرمښت او د دین لپاره قرباني هم د جنت سبب گرځي.

د نظر ساتلو (غضّ البصر) تفصیلي اصول او عملي لارې :

-غضّ البصر معنا: د نظر کنټرول کول، له حرامو او بې ځایه لیدنو څخه سترگې ټیټول او ځان پاک ساتل.

(۱) د غضّ البصر اصول (بنسټیز قواعد) :

① د حرام نظر پرېښودل واجب دي .

-الله تعالی فرمایي: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ﴾^{۴۰}

یعنې: مؤمنانوته ووايه چې خپل نظرونه ټیټ کړي.

-نونا محرمو ته قصدي کتل حرام دي.

② لومړۍ ناڅاپي نظر معاف دی، خو تکرار نه :

رسول الله ﷺ وفرمایي:

“لومړۍ ناڅاپي نظر ستا په گناه نه دی، خو دویم مه تکراروی.”

③ نظر د زړه دروازه ده :

• هره گناه اول د سترگو نه شروع کېږي .

• بیا زړه ته ننوځي .

• بیا عمل ته رسېږي .

④ نظر ساتل د ایمان نښه ده :

-چې څوک خپل نظر کنټرول کړي، دا د تقوا علامه ده.

(۲) عملي لارې (څنگه خپل نظروساتو) :

① د نیت تازه کول :

^{۴۰} - النور: ۳۰ .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

هره ورځ ځان ته ووايه:

- زه د الله لپاره خپل نظر ساتم .
- دا عبادت دی، عادت نه دی .

② د گناه له ځایونو ځان لرې ساتل :

- بې ځايه په بازار کې گرځېدل کم کړه .
- داسې ځایونو ته چې فتنه پکې وي مه ورځه .

③ د سکرین او موبایل کنټرول :

- نامناسبې ویډیوگانې مه گوره .
- سوشل میډیا فلټر کړه .
- هغه حسابونه بند کړه چې فتنه پکې وي .

④ نظر سمدستي ټیټول :

کله چې ناوړه شی وويني:

- ژر نظر بل طرف ته واړوی .
- په زړه کې "استغفرالله" ووايه .

⑤ د زړه مصروف ساتل :

- دقرآن کریم تلاوت .
- ذکر (لا إله إلا الله، استغفار) ويل .
- د علم زده کړه .

بې کار زړه ژر د نظر فتنې ته ځي.

⑥ د مرگ او آخرت فکر:

- "زه به د دې نظر حساب ورکوم"

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- دا فکر انسان کنترولوي .

⑦ صالح ملگري :

- داسې ملگري چې دين درپه یاد وي .
- بد ملگري د نظر دخرابېدو سبب کېږي .

(۳) د نظر ساتلو گټې :

- د زړه پاکوالی .
- د ایمان زیاتوالی .
- د گناهونو کمېدل .
- د دعا قبلېدل .
- د الله جل جلاله رضاء .

(۴) لنډ مهم ټکي :

-سترگې که کنترول شي، زړه پاکېږي؛ او که ازادې پرېښودل شي، زړه خرابوي.

-پایله :

غضّ البصريوازي یو امر نه دی، بلکې د پاک ژوند، قوي ایمان او د جنت لاره ده.

-د نامحرموسره د تعامل اسلامي اصول :

-اسلام د ښځو او نارینه وو ترمنځ د اړیکو لپاره واضح اصول ټاکلي، هدف یې دا دی چې عفت وساتل شي او د فتني دروازې بندې شي.

(۱) د نظر ساتل :

- د نامحرم په لور قصدي کتل منع دي .
- یوازې ناڅاپي نظر معاف دی، تکراري منع دی .
- نرم یا جذباتي کتل هم خطرناک دي .

(۲) نرمې اولنډې خبرې :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-الله تعالی فرمائي: ﴿فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ﴾^{۴۱}

يعني: په خبرو کې نرمي او ناز مه کوئ.

- عملي مطلب:

- بې ځايه خندا مه کوئ .
- اوږدې شخصي خبرې مه اوږدوئ .
- خبرې يوازې د اړتيا په اندازه وي .

(۳) د اړتيا خبرې جائزې دي :

- درس، کار، سودا، پوښتنه اورسمي خبرې جواز لري .
- خوبايد ادب او حدود مراعات شي .

(۴) د خلوت (يوازې کيناستل) منع دي :

رسول الله ﷺ فرمايلي:

“هيڅ سړی دې له نامحرمې ښځې سره يوازې نه کښيني ، ځکه شيطان د هغوی درېيم وي”.

-يعني:

- يوازې په يوه کوټه، دفتر يا موټر کې نه پاتې کېدل .

(۵) د لباس او حيا ساتل :

- دواړه اړخونه بايد د شرعي حيا لباس مراعات کړي .
- داسې لباس چې فتنه پيدا نه کړي .

(۶) د لاس ورکولو (مصافحي) حکم :

- له نامحرمو سره لاس ورکول ناروا دي .
- دا د حيا او حدودو ساتنه ده .

^{۴۱} - الأحزاب: ۳۲ .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۷) د بې ځایه اړیکو مخنیوی :

- بې هدفه چټ او خبرې خطرناکې دي .
- که اړتیا وي، باید رسمي اولنډ وي .

(۸) د سترگو اوزره کنټرول :

- نظرد اړیکې پیل دی .
- که نظروساتل شي، زړه هم خوندي کېږي .

(۹) د ټولنیزو رسنیو احتیاط :

- بې حجابو عکسونو او ویدیوگانو څخه ځان ساتل .
- ملګرتیا باید د فتني په اساس نه، بلکې د اړتیا په اساس وي .

(۱۰) د شرعي نیت ساتل :

- هر تعامل باید د اړتیا لپاره وي، نه د تفریح یا جذباتو لپاره .

- مهمه لنډه پایله :

- اسلام د نامحرمو اړیکې نه بندوي، بلکې منظمو یې ترڅو د اسلام په چوکاټ کې داخلې شي، او انسان عزت من، پاک اوله فتني خوندي پاتې شي.

- زنا ته د نږدې کېدو پړاوونه دادي :

- الله تعالی فرمائي: ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّوْجَ﴾^۲ یعنی: زنا ته مه نږدې کېږئ.

- دا آیت دا ښيي چې اسلام یوازې زنا نه منع کوي، بلکې هغه لارې هم بندوي چې ورته رسېږي.

(۱) د زنا لومړی پړاو: نظر:

- ناڅاپي یا قصدي حرام نظر.
 - د فتني پیل د سترگو نه کېږي .
- که نظر کنټرول نه شي، زړه ته ننوځي.

^{۴۲} - الإسراء: ۳۲ .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۲) دوهم پړاو: فکر او خیال :

- د هغه څه په اړه سوچ .
- د نفس د غوښتنو پیاوړتیا .
- دلته زړه نرمېږي او جذبات قوي کېږي.

(۳) درېیم پړاو: خبرې او اړیکه :

- بې ځایه چټ، خبرې او مزاح .
- نرم او جذباتي تعامل .
- دلته فاصله ختمېږي.

(۴) څلورم پړاو: خلوت (یوازې کېناستل) :

- په یوازې ځای کې ملاقات نه کول .
- د شیطان لپاره اسانه فرصت .

(۵) پنځم پړاو: عمل ته نږدې کېدل :

- د حرام کار اراده .
- د نفس د کنټرول کمزوری کېدل .

(۶) وروستی پړاو: حرام عمل (زنا) :

- لویه گناهده .
- د ایمان کمزوري دی .
- د دنیا او آخرت زیان دی .

-د ځان ساتلو عملي پلان :

(۱) د نظر بندول :

- موبایل او سوشل میډیا پاک ساتل .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- په موبایل کې ناوړه څه مه گوره .

(۲) ذهن مصروف ساتل :

- قرآنکریم تلاوت ، زده کړه، کار.
- بې کاره وخت کمول .

(۳) یوازې مه کنښینه :

- یوازیتوب د شیطان فرصت دی .
- له ملگرو او کورنۍ سره وخت تېرول .

(۴) ژړواده (که ممکن وي) :

رسول الله ﷺ فرمایلي:

“ای ځوانانو! څوک چې وس لري واده دې وکړي.”

(۵) دعا او استغفار:

- “اللهم اصرف عني الفواحش”
- د الله جل جلاله څخه مرسته غوښتل .

(۶) بد چاپیریال پرېښودل :

- هغه ځایونه چې فتنه پکې وي مه ورځه .

-مهمه پایله :

زنا ناڅاپي نه راځي؛ دا د کوچنیو گناهونو، نظر، او بې احتیاطۍ وروړو نتیجه وي.

-د ځوانانو لپاره د پاک پاتې کېدو ۱۰ عملي عادتونه :

-دا عادتونه مرسته کوي چې یو مسلمان ځوان له فتنو، حرامو اړیکو او بدو عادتونو څخه ځان وساتي او پاک ژوند وکړي.

(۱) د پنځه وخته لمونځ پابندي :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

-لمونځ د ایمان ساتونکی دی.

- زړه نرموي .
- انسان له گناه منع کوي .

(۲) د قرآن کریم ورځنی تلاوت :

- لږترلږه څو آیتونه هره ورځ تلاوت کول .
- تلاوت زړه ته سکون او هدایت ورکوي .

(۳) د نظر سخت کنټرول (غضّ البصر) :

- نامحرمې ښځې ته قصدي مه گورئ .
- موبایل او سکرین پاک وساتئ .

(۴) ښه ملگري انتخابول :

رسول الله ﷺ فرمایلي:

“انسان د خپل ملگري په دین وي.”

-ښه ملگري انسان ښه کوي، بد ملگري یې خرابوي.

(۵) د بې کارۍ ختمول :

- ورزش .
- زده کړه .
- کاریا مهارت .

-بې کاري د فتني دروازه ده.

(۶) د سوشل میډیا کنټرول :

- نامناسبې صفحې بندول .
- بې هدفه سکرول کمول .

(۷) د شرعي حیا او حجاب ساتل :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- په لباس، خبرو او چلند کې وقار .
- بې ځایه خندا او نازمه کوئ .

(۸) د مرګ او آخرت فکر:

- “زه به د هر عمل حساب ورکوم”
- دا فکر انسان بیدار ساتي .

(۹) د گناه وروسته سمدستي توبه :

- ناوخته نه، ژر استغفار کول .
- د گناه تکرار پرېښودل .

(۱۰) د واده فکر (په مناسب وخت کې) :

رسول الله ﷺ فرمایلي:

“ای ځوانانو! څوک چې وس لري واده دې وکړي.”

- دا د حلالې لارې حل دی.

- مهمه لنډه پایله :

پاک ژوند د لویو کارونو نه، بلکې د ورځنیو کوچنیو عادتونو نتیجه ده.

- د یو ځوان مسلمان ورځنی پروګرام (له سهاره تر ماښامه) :

- دا یو منظم پلان دی چې د مسلمان ځوان سره مرسته کوي ترڅو خپل دین، صحت او نظم درې واړه وساتي.

- سهار

(۱) د سهار لمونځ :

- په جماعت سره یې اداء کول .
- د قرآن کریم لږ تلاوت یا ذکر د لمانځه څخه وروسته .

- د ورځې تر ټولو برکتی پیل :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۲) د سهار اذکار:

- استغفار .
- “لا إله إلا الله”
- “د سهار اذکار ویل .

(۳) لږ ورزش یا قدم وهل :

- ۲۰-۱۰ دقیقې .
- بدن فعالوي او ذهن صافوي .

(۴) د ورځې دلاندې شيانو لپاره نیت کول :

- نن به څه زده کوم؟
- کوم کارونه به کوم؟
- له کومو گناهونو څخه به ځان ساتم؟

- د ورځې وخت (کار / زده کړه)

(۵) په تعلیم یا کار تمرکز کول :

- دموبایل کم استعمال .
- د وخت نه ضایع کول .

(۶) د نظر ساتل (غضّ البصر):

- په بازار، بسوونځي یا کار کې احتیاط کول .
- نامحرم ته قصدي نه کتل .

(۷) د زړه پاکوالی :

- استغفار کول .
- بد فکر ژر بدلول .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- د مابښام لمانځه ته ځان برابرول .

(۸) د مازدیگر لمونځ :

- په وخت سره یې اداء کول .
- لنډ اذکار ورسره ویل .

(۹) د قرآن کریم تلاوت یا دیني مطالعې وخت :

- ۳۰-۱۵ دقیقې .
- حدیث یا تفسیر لوستل .

- مابښام :

(۱۰) د کورنۍ سره وخت :

- خبرې، مرسته .
- ښه اخلاق .

(۱۱) د مابښام لمونځ :

- په جماعت سره یې اداء کول .

(۱۲) د ماخوستن لمونځ :

- له دې وروسته ارامه فضاء .

- د شپې وخت :

(۱۳) د موبایل محدود استعمال :

- بې‌گټې حالت کې موبایل بندول .
- فتني لرې کول .
- کیم اولوڅ فلمونه په قطعی ډول نه کتل .

(۱۴) د ځان سره محاسبه :

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- نن مې څه وکړل؟
- څه مې ښه کارونه وکړل؟
- څه مې خراب کارونه وکړل؟
- سبا به څه سموم؟

(۱۵) د خوب مخکې اذکار:

- آیت الکرسي ويل .
- اخري ۳ سورتونه (اخلاص، فلق، ناس) ويل .
- استغفارويل .

- مهمه لنډه پايله :

يو منظم مسلمان ژوند درې شيان غواړي: لمونځ، نظم، او د گناه کنټرول.

-د ځوان مسلمان لپاره ۷ ورځنۍ پرمختيايي پلان :

-دا پلان د دې لپاره دی چې انسان په تدريجي ډول خپل ايمان، عادتونه او نظم ښه اوسم کړي.

-ورځ ۱: د لمانځه اصلاح :

- پنځه وخته لمونځ په وخت ادا کړه .
- که مخکې قضاوې وي، پيل يې کړه .

- هدف: د ژوند بنسټ سمول .

-ورځ ۲: د نظر ساتل (غضّ البصر) :

- نامحرمې ښځې ته قصدي کتل بند کړه .
- موبایل/سوشل ميډيا پاکه کړه .

- هدف: د زړه پاکوالی :

ورځ ۳: قرآن شروع يا زياتول

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• لږترلږه ۱۰-۱۵ دقیقې تلاوت کول

• که ممکن وي معنی هم وگوره اوزده یې کړه .

- هدف: د زړه ژوندی کول .

ورځ ۴: ذکر او استغفار:

• سهار او ماښام اذکار .

• ۱۰۰ ځله استغفار .

- هدف: د گناهونو څخه پاکوالی .

ورځ ۵: د بد ملگري پرېښودل :

• د منفي يا فتنه گرو خلکو څخه فاصله .

• د ښه ملگري انتخاب .

- هدف: د ماحول اصلاح .

ورځ ۶: د وخت کنټرول :

• دموبایل ډیر کم کارول .

• د ورځې یو هدف ټاکل (کار/زده کړه)

- هدف: نظم او تولید .

ورځ ۷: د ځان محاسبه + دعا :

• څه مې ښه وکړل؟

• څه مې خراب وکړل؟

• الله نه دعا: "اللهم احسن خاتمتي"

- هدف: ځان په اصلاح او توبې عادت کول .

- مهمه پایله:

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

-اصلاح په يوه ورځ نه کېږي؛ خوهره ورځ يو کوچنی ښه عادت انسان بدلوي.

نهم - د اولاد د مړینې پروخت صبر:

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ:

«لَا يَمُوتُ لِأَحَدٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ثَلَاثَةٌ مِنَ الْوَلَدِ فَتَمَسَّهُ النَّارُ إِلَّا تَحِلَّةَ الْقَسَمِ»

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

ژباړه:

-حضرت ابوهريره رضي الله عنه وایي چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: که د کوم مسلمان درې اولادونه وفات شي، نو هغه ته به د دوزخ اوړونه لگېږي، مگر د قسم د پوره کولو په اندازه (يعني لږه موده د تېرېدو لپاره).

په بل حديث شريف کې راځي:

-عَنْ وَائِلَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ دَفَنَ ثَلَاثَةً مِنَ الْوَلَدِ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ»^{٤٤}

ژباړه:

-رسول الله ﷺ فرمایلي دي: څوک چې درې اولادونه دفن کړي (يعني وفات شي او صبروکړي)، الله تعالی به په هغه ددوزخ اورحرام کړي.

-د اولاد د مړینې پروخت صبر:

-د اولاد مړینه له ترټولو سختو ازمیښتونو څخه ده. اسلام دا حالت د ستر صبر، ایمان او ثواب موقع گرځولې ده، نه یوازې د غم ځای.

(۱) د مصیبت حقیقت په اسلام کې:

الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ...﴾^{٤٥}
ژباړه: موږ به تاسو په وېرې، لوږې او د مالونو او نفسونو په نقصان (مرګ) وازمويو.

- دلته د "نفس" په لفظ کې د انسان عزیزان هم شامل دي، لکه اولاد.

(۲) د اولاد د مړینې په اړه ځانګړی اجر:

رسول الله ﷺ فرمایلي:

① د جنت سبب کېدل:

^{٤٤} - رواه الطبراني، وصححه الألباني .

^{٤٥} - البقرة: ١٥٥

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

«څوک چې د خپلو درې ماشومانو په مرگ صبر وکړي، الله هغه ته جنت ورکوي»^{۴۶}
- او په بل روایت کې:

که یو یا دوه اولاده هم وي، الله ورته لوی اجر ورکوي.

② د جنت د دروازې (باب الرحمة) مثال :

رسول الله ﷺ د انصارو بنځوته وویل:

«له تاسو څخه هېڅ داسې بنځه نشته چې درې اولادونه یې وفات شي او هغوی د هغې لپاره د اورڅخه پرده نه شي».

③ د صبر لوی اجراو ثواب :

الله تعالی فرمائي:

﴿إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾

يعني: صابرينو ته بې حساب اجر ورکول کېږي.

(۳) د اسلام له نظره د اولاد مړينه :

- اسلام وايي:

- اولاد امانت دی .
- الله يې اخيستلای شي .
- د مومن لپاره دا د ازموينې برخه ده .

(۴) د صبر ډولونه (عملي فهم) :

- علماء وايي صبر درې قسمه دی:

① د زړه صبر:

- د الله پرېکړه منل .
- اعتراض نه کول .

^{۴۶} - صحيح البخاري ۱۲۴۸، صحيح مسلم ۲۶۳۳

^{۴۷} - صحيح مسلم ۲۶۳۲

^{۴۸} - الزمر: ۱۰ .

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

② د ژبې صبر:

- بد الفاظ نه ویل :
- “ولې داسې وشول؟” د اعتراض په ډول نه ویل .

③ د عمل صبر:

- ځان وهل، چيغې، د جاهلیت عملونه نه کول .
- د اسلام خلاف عملونه نه کول .

(۵) د غم پروخت د رسول الله ﷺ لارښوونه :

رسول الله ﷺ فرمایلي:

“بې صبري کول (چيغې وهل، جامې شلول) له اسلام څخه نه دي.”

(۶) د اولاد لپاره دعا او عمل :

-کله چې ماشوم مړ شي:

① دعا کول :

- “اللهم أجرنی فی مصیبتی واخلف لی خیراً منها”

② صبر کول :

- د الله جل جلاله رضا ته تسلیمېدل .

(۷) د اولاد د مرګ حکمتونه :

-الله تعالی د دې مصیبت څو حکمتونه ښیي:

- د بنده ایمان ازمويل .
- د زړه تراوې یوازې الله ته راګرځول .
- د گناهونو کفارې کېدل .

^{۴۹} - صحیح البخاري، صحیح مسلم .

^{۵۰} - صحیح مسلم ۹۱۸ .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• د آخرت اجر زیاتول .

(۸) د صابر انسان نښې :

هغه څوک چې صبر وکړي:

• په ژبه شکایت نه کوي .

• زړه یې د الله په تقدیر راضي وي.

• د دعا او استغفار طرف ته ځي .

(۹) عامه غلط فہمی :

✗ “ولې زما سره داسې وشول؟” (اعتراض)

✗ د تقدیر نه منل .

✗ ناامیدي له الله څخه .

✓ صحیح فکر:

• “إنا لله وإنا إليه راجعون”

• دا د الله ازموینه ده

(۱۰) لنډه پایله :

د اولاد مړینه لوی غم دی، خو اسلام دا غم د لوی اجر، جنت او د الله د رضا سبب ګرځولی دی — که صبر ورسره مل وي.

- مهمه لنډه جمله :

“مصیبت د ایمان اندازه ښيي، او صبر د جنت لاره خلاصوي.”

د اولاد د مړینې وروسته د غم کمولو عملي روحاني لارې (اسلامي او رواني دواړه)

- دا مرحله ډېره درنه وي، خو اسلام یوازې صبر نه غواړي، بلکې د زړه د آرام لپاره عملي لارې هم ښيي.

د جهنم داور نه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۱) د "إنا لله وإنا إليه راجعون" ژوره معنا

الله فرمايي:

﴿الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمْ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾^{۵۱}

يعني: موږ د الله يو، او بيرته به هغه ته ورگرځو.

- دا جمله يوازې ويل نه دي، بلكې د زړه تسليم دي.

(۲) د رسول الله ﷺ ځانگړې دعا:

رسول الله ﷺ فرمايلي: اللهم أجرنى في مصيبتى واخلف لى خيراً منها^{۵۲}

"يعني: اې الله! ما ته د دې مصيبت اجر راكړه او ماته تردې غوره بدل راكړه".

(۳) د دعا او قرآن كريم تلاوت منظم وخت:

• هره ورځ قرآن كريم تلاوت كوه.

• آيت الكرسى او اخري سورتونه تلاوت كوه.

• استغفارزيات وايه.

- دا د زړه درد كموي.

(۴) د ژړا اجازه، شته خود اعتراض نه.

اسلام ژړا نه منع كوي:

• اوبنكي روا دي.

• خو چيغې، لعنت او اعتراض نه دي روا.

رسول الله ﷺ خپله هم د خپل زوى ابراهيم په وفات وژړل.

(۵) د ځان مصروف ساتل:

• بې كارمه كېږه.

• كار، عبادت يا زده كړه شروع كړه.

^{۵۱} - البقرة: ۱۵۶.

^{۵۲} - صحيح مسلم ۹۱۸.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

• یوازیتوب کم کړه .

- یوازیتوب غم زیاتوي.

(۶) د خلکو سره اړیکه :

• د کورنۍ سره ناسته .

• د نېکو خلکو مجلس .

• د تسلي خبرې اورېدل .

- دا زړه نرموي.

(۷) صدقه جاريه (د اولاد لپاره خیر) :

• د اولاد په نوم صدقه .

• د قرآن کریم ختم .

• د خیر کارونه .

- دا د اولاد لپاره ثواب رسوي او زړه ته تسلیت ورکوي.

(۸) د تقدیر منل (ایماني باور) :

رسول الله ﷺ فرمایي : هر څه په تقدیر سره ټاکل شوي دي .

یعنې : دا پېښه تصادف نه دی ، بلکې د الله حکمت دی .

(۹) د زړه طبیعي درملنه (رواني اړخ) :

• وخت تېرېدل د غم شدت کموي .

• د خوب او خوراک نظم .

• د فشار کمول .

- اسلام او طبیعت دواړه وایي : وخت د زخمونو علاج دی .

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۱۰) د غم پروخت د خطاګانونه ځان ساتل :

✗ ځان وهل .

✗ ناامیدي .

✗ د الله پر تقدیر اعتراض .

✗ د ایمان کمزوري خبرې .

✓ پر ځای یې:

• استغفار.

• دعا .

• والقدر خیره وشره جمله کې فکرکول

• صبر.

- لنډه پایله :

د اولاد د مرګ غم ډېر سخت دی، خو اسلام دا غم د صبر، دعا، اود جنت د لوړو درجو دروازه ګرځولې ده.

- مهمه لنډه جمله :

“هغه څوک چې د الله لپاره صبر وکړي، الله یې زړه ته داسې سکون ورکوي چې دنیا یې نشي ورکولی.”

- د غم او خپګان اسلامي او عملي علاج :

- دا پلان د هغو کسانو لپاره دی چې د سخت غم، د اولاد د مرګ، یا د ژوند د فشار له امله په زړه کې درد او خپګان لري.

(۱) د غم اسلامي درک (اصل علاج) :

- حقیقت دادی چې : غم یوازې د زړه حالت نه دی، بلکې د ایمان ازموینه ده.

الله تعالی فرمایي: ﴿فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ یعني : له سختۍ سره اساني شته.

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

(۲) د غم د کمولو بنسټیز اصول :

① تقدیر ته تسلیمیدل :

- دا پېښه د الله له طرفه ده .
- پدې کې د الله حکمت دی "
- داد آخرت لپاره توبنه ده .
- د جهنم د اورڅخه دخلاصون وسیله ده .

② صبر + دعا :

- صبریوازې خاموشي نه ده .
- بلکې د زړه رضا او دعا ده .

③ ذکر د زړه دوا ده :

الله فرمائي: ﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾^۴ یعني : د الله په یاد زړه آرامېږي.

(۳) ورځنی روحاني پلان (ډېر مهم) :

-سهار:

- دسهار لمونځ په وخت سره اداء کول .
- ۱۰ دقیقې د قرآن کریم تلاوت کول .
- ۱۰۰۰ استغفار ویل .

• دعا:

“اللهم أرح قلبي واصرف عني الحزن”

- د ورځې وخت :

- کاریا زده کړه (بې کارمه کینه) .
- هر ۲-۳ ساعته وروسته لنډ ذکر:

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

○ لا إله إلا الله .

○ استغفار .

• له خلکوسره اړیکه ساته .

- مابښام :

• دمازديگر او مابښام لمونځونه په وخت اداء کول .

• لېر قرآن کریم او تفسیر ویل .

• د کورنۍ سره ناسته .

- شپه :

• دماخوستن لمونځ اداء کول .

• آیت الكرسي ویل .

• اخري ۳ سورتونه تلاوت کول .

• ۵ دقیقې د ورځې محاسبه :

○ نن مې کوم ښه کارونه وکړل ؟

○ څه مې کمزوري وو ؟

(۴) د ذهن اوزره عملي درملنه :

① خبرې مه پټوه :

• له یو باوري انسان سره خبرې کول غم کموي .

② یوازی مه کښینه :

• یوازې پاتې کېدل غم زیاتوي .

• د خلکوسره وخت تېرول مهم دي او غم کموي .

③ جسماني فعالیت :

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

- قدم وهل یا ورزش .
- د ذهن فشار کموي .

④ خوب او خوراک :

- بې نظمه خوب غم زیاتوي .
- بدن او ذهن سره تړلي دي .

(۵) د سخت غم پروخت ځانگړې دعا :

درسول الله ﷺ دعا:

“اللهم إني عبدك ابن عبدك، ناصيتي بيدك...” (د غم او اضطراب دعا -) ^{۵۵}

- دا دعا د زړه سکون لپاره ډېره قوي ده.

(۶) دا غلط کارونه باید ونه شي :

- ځان ته ضرر رسول .
- ناامیدي له الله څخه .
- د دین پرېښودل .
- بد ملگري او بد ماحول .

(۷) د امید لوی حقیقت :

- هر غم موقتي دی .
- هر درد ختمېږي .
- د صبر اجر نه ختمېدونکی دی .

الله فرمایي: ﴿إِنَّمَا يُوفَّى الصَّابِرُونَ أَجْرَهُمْ بِغَيْرِ حِسَابٍ﴾ ^{۵۶}

لنډه پایله :

غم د زړه باردی، خو صبر، ذکر او دعا هغه بدلوي په سکون، امید او د الله په نزد اجر لري.

^{۵۵} - مسلم .

^{۵۶} - الزمر: ۱۰

د جهنم داورنه دخلاصیدو (۹) عملونه

پایله

-په پایله کې ویلای شو چې د اسلام مبارک دین ټول انسان یې د ژوندانه یو بشپړ نظام ته رابولي. د قرآن کریم او نبوي احادیثو له مخې اصل هدف د انسان د زړه اصلاح، د اخلاقو ښکلا، او د عمل سمون دی.

-که انسان لاندې اصول خپل کړي، نود دنیا او آخرت دواړو کامیابي به یې په برخه شي:

- د الله جل جلاله اورسول ﷺ اطاعت کول د نجات اصل شرط دی .
- توحید او اخلاص د ایمان بنسټ دی .
- ښه اخلاق د ایمان ښکلا ده او د رسول الله ﷺ عملي ژوند یې غوره مثال دی .
- لمونځ او عبادات د انسان روحاني قوت زیاتوي .
- صبر د مصیبتونو پر مهال د ایمان معیار دی .
- د سترگو، ژبې او زړه ساتل د گناهونو مخه نیسي .
- مرگ انسان د اصلاح لورته بیایي .
- حسن خاتمه د ژوند تر ټولو ستره کامیابي ده

-نور هر مسلمان ته لازمه ده چې خپل ژوند د همدې اصولو مطابق جوړ کړي، ځکه چې حقيقي عزت، آرامي او کامیابي یوازې د الله جل جلاله د رضا په ترلاسه کولو کې ده.

په درنښت

محمد بشیر مدنی

ستاسو د دعا غوښتونکي

د جهنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

د منابعو او مصادر و فهرست

شماره	کتاب	مؤلف	مشرک چاپ ځایونه	مشرک چاپونه	پرونکي	ځایونه
۱	القرآن الکریم	— —	مدینه، قاهره	مجمع الملك فهد، الأزهر		
۲	صحيح البخاري	محمد بن اسماعيل البخاري ۲۵۶هـ	رياض، بيروت	دارالسلام، دار ابن كثير		
۳	صحيح مسلم	مسلم بن حجاج ۲۶۱هـ	رياض، بيروت	دارالسلام، دارالفكر		
۴	سنن أبي داود	أبوداود السجستاني ۲۷۵هـ	رياض، بيروت	دارالسلام		
۵	سنن الترمذي	الترمذي ۲۷۹هـ	بيروت، رياض	دارالسلام		
۶	سنن ابن ماجه	ابن ماجه ۲۷۳هـ	رياض، بيروت	دارالسلام		
۷	مسند أحمد	أحمد بن حنبل ۲۴۱هـ	رياض	مؤسسة الرسالة		
۸	صحيح ابن حبان	ابن حبان ۳۵۴هـ	بيروت	مؤسسة الرسالة		

د جہنم داوړنه دخلاصیدو (۹) عملونه

نمبره	کتاب	مؤلف	مشرور چاپ ځای	مشرور ځایونې	پاڼه
۹	سلسله الأحاديث الصحيحة	الألباني معاصر	رياض	مكتبة المعارف	
۱۰	صحيح الجامع	الألباني معاصر	رياض	المكتب الإسلامي	
۱۱	صحيح الترغيب والترهيب	الألباني معاصر	رياض	مكتبة المعارف	
۱۲	الإرواء الغليل	الألباني معاصر	رياض	المكتب الإسلامي	
۱۳	تحفة الأحوذى	المباركفوري معاصر	بيروت	دارالكتب العلمية	
۱۴	جامع البيان (تفسير الطبري)	الطبري ۳۱۰هـ	بيروت، قاهره	دارهجر، دار المعارف	
۱۵	المعجم الكبير	الطبراني ۳۶۰هـ	رياض، بيروت	مكتبة ابن تيمية	
۱۶	موقع اسلام سوال اوځواب / د شيخ محمد صالح المنجد حفظه الله				

Thank you for reading

Find more e-books and articles on Ketabton - your multilingual digital library.

www.ketabton.com

Ketabton - Pashto, Farsi, Arabic & English